

СОБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

СТЕНОГРАФСКИ БЕЛЕШКИ

**од Третото продолжение на 95 седница на Собранието на
Република Македонија, одржана на 1 јули 1998 година**

Скопје, јули 1998 година

III - ПРОДОЛЖЕНИЕ НА 95-та СЕДНИЦА НА СОБРАНИЕТО НА
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА, ОДРЖАНА НА 1.07. 1998 г.

Дискутанти :

1. АБДИ ФАИК - 36, 41
2. АНДОБ СТОЈАН - 25
3. АЈДАРАГА ГАЗМЕНД - 13, 19
4. БИМЛИ МЕРСЕЛ – 21
5. ГОШЕВ ТУШЕ - 31, 33
6. ДАНЕБСКИ СЛОБОДАН -2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 15, 37, 20
7. КАРОВ ЗВОНКО – 8
8. КОЦЕВСКИ АЦЕ - 44, 50
9. МИНОВ ПАНЧО - 80, 83
10. МАЛИНСКА ПЕРСИДА - 70, 73
11. МЕШКОВ ЉУПЧО - 10,
12. НАУМОВСКИ БРАНКО – 76
13. РАМАДАНИ ИСМЕТ - 57, 60
14. РУЖИН НАНО – 69
15. СУЛЕЈМАНИ РИЗВАН – 41
16. СТАНКОВСКИ ВЛАДИМИР - 12, 61
17. СТОЈАНОВСКИ ТОМИСЛАВ – 50
18. СИМЈАНОВСКИ НАУМ - 63, 64, 65
19. ТРАЈАНОВСКА НИКОЛИНА - 66, 75
20. ФИЛИПОВСКИ БЛАЖЕ - 60 (води сед.)
21. ШАПУРИК ЗОРАН – 83

Дневен ред :

Точка – 12 - с. 1- Пред лог Резолуција на Собранието на РМ, со која се бара да нема право никој да ја користи територијата на РМ за напад на соседни земји .

Точка - 13- с. 9 – Предлог Резолуција на Собранието на РМ со која се бара избрани функционери да не учествуваат на јавни манифестации на кои не се употребуваат државните симболи

Точка - 14 - с. 65 - Предлог на Декларација за осуда на нуклеарни проби во Индија и Пакистан

Точка – 15 – с. 66 - Предлог на Декларација за унапредување на еднаквоста меѓу половите во процес. на одлучу.

Точка – 18 – с. 76 - Извештај за работата на Народниот правобранител

СТЕНОГРАФСКИ БЕЛЕШКИ
од Третото продолжение на 95 седница на Собранието на
Република Македонија, одржана на 1 јули 1998 година

Седницата се одржа во салата за седници во Собранието на Република Македонија, со почеток во 12,40 часот.

Седницата ја отвори и со неа раководеше г-дин Тито Петковски, претседател на Собранието на Република Македонија.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Продолжуваме со работа по 95-та седница на Собранието на Република Македонија.

Пратениците Благоја Стефановски, Ристо Марковски, Борис Павлов и Душан Данев ме известија дека од оправдани причини не се во можност да присуствуваат на седницата.

Констатирам дека на седницата присуствуваат мнозинството пратеници на Собранието и дека Собранието може полноважно да одлучува.

Продолжуваме со работа по точката 12 - Предлог на резолуција на Собранието на Република Македонија.

Предлогот на резолуцијата го ставам на гласање.

Кој е за, молам да крене рака.

Деловничка интервенција г-динот Слободан Даневски.

СЛОБОДАН ДАНЕВСКИ:

Господин претседателе, дами и господа пратеници, го користам моето деловничко право да кажам како ќе гласам по оваа Предлог - резолуција поднесена од ЛДП.

Сигурно дека ќе гласам за, затоа што е нужно да се донесе еден ваков документ, затоа што и при самото укажување на министерот за надворешни работи г-динот Ханџиски, кажа дека Парламентот треба да разговара за оваа проблематика, затоа што Парламентот е тој кој ќе даде виза за оваа работа.

Она што посебно бode во очи, тоа е факт и за двата дена кога се дискутираше по оваа Предлог - резолуција поднесена од ЛДП, од нејзината пратеничка група, е тоа дека се сложуваат, воглавно, дека она што се случува во блиската држава на Македонија, Југославија, сигурно дека ги загрижува сите граѓани во Република Македонија.

Но, беа искажани разнo - разни класификации и разнo - разни оценки, до таму ова барање за резолуција да донесе Парламентот дека е политички гаф и политичко промашување на ЛДП, дека се немало сенс, дека се немало осет, се даваа разли класификации и оценки, се даваа партиски ставови, но едно што се сакаше да се наметне во текот на дводневната дискусија е тоа дека оваа резолуција што ја предлага ЛДП, со тоа се става дека ЛДП е антинатовска.

Сигурно е дека ова е ноторна невистина, тоа нема да му успее на СДС, затоа што нема некоја одбрана, нема некоја поголема аргументација. Ако се имаше доблест сигурно ќе беше тука и министерот за народна одбрана кој упати многу критики. Се обрати чисто партиски, маркетиншки, анализирајќи ја работата на ЛДП, на ВМРО -ДПМНЕ, затоа што не се тоа партии кои можат да ја понесат власта кои не можат да ја понесат одговорноста.

Јас би се задржал на она што всушност носи резолуцијата. Тоа се два моменти многу битни, затоа што се немало чувство, државното раководство плива во политиката што ја води, а тоа се потврдува со дадените изјави на разнo - разни наши државни раководители од истата партија што некореспондира со заедничкиот став, затоа што кога се фалевме на оваа говорница, кога правевме маркетинг дека ете, Криволак ќе го дадеме, ќе го користи и НАТО, ќе го користат американците, кога дојде време да се користи, се повлекохме. Тоа е тоа маркетиншки што настапува СДС и што нема некоја политика.

Ова што беше упатено како главна забелешка и од ПДП кон ЛДП, јас во потполност ги разбираам пратениците од ПДП. Тие водат една многу добра политика, сигурно, за албанците, за албанската партија ПДП, за нивните стремежи, за нивните цели, но...

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Се извинувам што ве прекинувам, привршувајте, времето за деловничка интервенција што ви е на располагање ви изминува.

СЛОБОДАН ДАНЕВСКИ:

Во ред. Но, едно е јасно, јас ги разбираам ПДП зошто се загрижени за настаните на Косово. Но, не можам да ги разберам зошто се загрижени толку за настаните во Косово

СДС? Сигурно дека оваа работа е договорена, ќе имаат потреба од ПДП за претстојните парламентарни избори, за мешовитите средини. Затоа СДС не истапи, не даде став на која страна е. Дали, спрема она што...

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Г-дине Даневски, имавте можност да учествувате во општиот претрес.

Сега кажете како ќе гласате и зошто, бидејќи петте деловнички минути поминаа.

СЛОБОДАН ДАНЕВСКИ:

Не се пет минути, туку 3,5 минути.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Јас го мерам времето, а не вие.

СЛОБОДАН ДАНЕВСКИ:

Вашиот саат не е добар. Ако е вашиот саат добар време е да си одите Вие СДС. По времето, одмина Вашето време.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Само после вас, ве молам.

СЛОБОДАН ДАНЕВСКИ:

Едно сакам да им порачам на пратениците од СДС, за голема Албанија се прави преку мала Македонија.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Оставете сега дискусија...

СЛОБОДАН ДАНЕВСКИ:

На пратениците од ПДП, голема Албанија може да се случи исто како некој...

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Ајде, Ве молам, ајде да не ви го одземам зборот...

СЛОБОДАН ДАНЕВСКИ:

... како некој што сакаше да направи голема Србија. И, ова што прави СДС со неприфаќање на оваа Резолуција е контра македонскиот народ.

Затоа, сите одлуки што се донесени се на штета на македонскиот народ...

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Ајде, ве молам, па немојте...

СЛОБОДАН ДАНЕВСКИ:

А, македонскиот народ ќе го казни ова СДС, затоа што не е битно дали ќе се добие власт.

(Присутните пратеници негодуваат со удирање по клупите).

Ова се долгорочни работи што ќе се однесуваат на Македонија. Затоа што ниту еден пратеник...

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Ајде, ве молам, да не ве исклучувам...

СЛОБОДАН ДАНЕВСКИ:

... ни еден пратеник не стана да каже од оваа говорница дека е против голема Албанија.

(Претседателот Петковски го предупредува пратеникот со звончето).

Што би било, ако донесеме ние резолуција...

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Немојте ве молам, г-дине Даневски воопшто не го почитувате Деловникот...

СЛОБОДАН ДАНЕВСКИ:

Па, српскиот народ не може да ни прости, г-дине претседателе илјада години...

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Имавте можност вчера...

СЛОБОДАН ДАНЕВСКИ:

... илјада години вие што се замајавате, Македонија да се користи како територија...

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Ве молам, ве молам!

СЛОБОДАН ДАНЕВСКИ:

... за напаѓање, илјада години, илјада години. (пратениците во салата гласно негодуваат).

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Ве молам!

СЛОБОДАН ДАНЕВСКИ:

Затоа што, вие, ако мислите да си одите од власта, а ќе си одите, некој треба да живее уште наредните сто години.

(Претседателот Петковски со звоното го предупредува пратеникот).

Ние рековме, неутрална...

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Јас ве молам.

(Претседателот го исклучи микрофонот на говорницата, а во салата настана општо негодување).

Ве молам, никој не ви забрануваше ова што го говоревте денеска вчера да го кажете во дебатата.

(Пратеникот Слободан Даневски се враќа на говорница).

Не, немате реплика. Не ви дозволувам реплика.

Имавте два часа можност да говорите.

СЛОБОДАН ДАНЕВСКИ:

Вие, г-дине претседателе, седниците на Парламентот ги пренесувате на трета програма што не ја покрива целата територија на Македонија. Измислувате разно-разни...

(Во салата пратениците гласно негодуваат).

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Ајде, ве молам седнете си.

Кој е за Предлогот на Резолуцијата, молам да крене рака? (22 пратеници).

Во меѓувреме, г-дин Каров бараше деловничка интервенција.

Не го видов јас дека побарал деловничка интервенција.

ЗВОНКО КАРОВ:

Пред гласањето побарав деловничка интервенција, имам право да кажам како ќе гласам.

Ќе гласам против Резолуцијата од следните причини:

Република Македонија е самостојна, суверена и демократска држава, таа е членка на Советот на Европа, најстарата европска институција, таа има дефиниран интерес на безбедносен план, таа има позиција и ориентација која што ниту дава повод, ниту право некој да се сомнева дека загрозува некои туѓи интереси на соседството и пошироко.

Затоа ќе гласам против оваа Резолуција. Благодарам.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Молам, уште еднаш Предлогот на Резолуцијата го ставам на гласање,

Кој е за, молам да крене рака? (22 пратеници).

Дали има некој против? (62 пратеници).

Дали има воздржани? (5 пратеници).

Констатирам дека Собранието не ја донесе Резолуцијата на Собранието на Република Македонија.

Минуваме на точката 13 - Предлог на Резолуција на Собранието на Република Македонија.

Предлог - резолуцијата пратениците и функционерите што ги избира и именува Собранието на Република Македонија да не учествуваат во организирањето и одржувањето на јавни манифестации, на кои не се употребуваат државни симболи на РМ и кои се организираат и изведуваат со употреба на знамињата на странски држави, ви е доставен.

Отворам општ претрес по Предлогот на резолуцијата.

Молам, кој бара збор?

ЉУПЧО МЕШКОВ:

Почитуван претседателе, почитувани колеги јас и вчера кажав дека од аспект на тоа што сметавме дека овие две прашања се извонредно значајни во актуелнава состојба, ја предложивме и оваа втора резолуција со која што рековме дека именуваните функционери од ова Собрание не може да учествуваат на јавни манифестации на кои да парафразирам, ние сметаме се крши Уставот и позитивните законски прописи, односно на кои јавни манифестации, не се употребува знамето на РМ, согласно соодветните законски прописи.

Се разбира во одредени разговори, одредени личности сметаат дека јавните функционери како приватни, односно како личности можат да учествуваат на вакви јавни манифестации и ние велеме може, меѓутоа, не може на овие за кои што само во Резолуцијата велеме дека не се во согласност со Уставот и позитивните законски прописи и

секако дека во таква ситуација сметаме дека личноста, односно приватната личност на граѓанинот кои учествува на манифестации, јавен функционер во исто време, неможат стриктно да се поделат една со друга, туку сметаме дека јавниот функционер именуван од ова Собрание треба да дава личен пример во почитувањето на Уставот и позитивните законски прописи. Се разбира, вчера ние добивме карактеристики дека првата резолуција е маркетиншки потег, претпоставувам дека другата страна смета дека и ова е маркетиншки потег, меѓутоа, ние сметаме дека е ова и премногу сериозно прашање, кога е во прашање Уставот на РМ и законските прописи кои го регулираат ова прашање за да биде тоа маркетиншки потез.

Овдека ако се сеќавате, кога зборуваше г-динот Сали Рамадани го употреби терминот Република Косово, тогаш сите ние реагиравме и мислам со право, меѓутоа кога зборувавме за случаите кога други пратеници овде го употребуваат тој термин, а кои се од коалицијата ПДП-СДС, во тој случај не реагиравме на ист начин, поради тоа што вториот случај, можеби ќе дојде до загрозување на таквата коалиција пред овие избори. Мислам дека, во тој случај не се покажа прав и единствен аршин и немавме во тој поглед единствени погледи, единствен становиште. Се разбира дека за оваа резолуција, ако не за првата, се надевавме за оваа, сметаме дека ќе имаме во секој случај консензус на политичките партии и дека заеднички овој Парламент ќе ги осуди постапките на именуваните јавни функционери, кои учествуваа на такви манифестации, кои што се директно спротивни, односно со нивната иконографија се спротивни на позитивните законски прописи и на Уставот на РМ.

Сметаме дека, доколку овие јавни функционери кои треба да даваат личен пример за почитувањето на Уставот и на законските прописи, учествуваат на вакви манифестации на кои се извикуваат разноразни пароли против РМ, сметаме дека тогаш ќе се постави прашањето, што останува за обичниот граѓанин на РМ, ако во овие јавни функционери, инаку учесници во власта, кои што ја кројат званичната државна политика, не најдат пример за однесување согласно со Уставот на РМ.

Ако министрите кои учествуваат во градењето на политиката на државата, учествуваат на едни вакви манифестации, а за тоа овој Парламент не даде никаква осуда, во тој случај секој еден и обичниот граѓанин може да помисли дека тоа е званичен став и званична политика на актуелната власт во РМ.

ВЛАДИМИР СТАНКОВСКИ:

Господине претседателе, почитувани дами и господа пратеници.

Резолуцијата која ви се предлага од страна на ЛДП, која се однесува за иземање, односно неучествување на функционери на актуелната власт на манифестациите кои се одржуваат во разни пригоди, сметам дека треба да ја подржите од неколку причини. Во последно време зачестија демонстрациите по било кој основ, а најповеќе зачестија демонстрациите кои се однесуваат за поддршка на албанците од Македонија, граѓани од албанска националност за поддршка на некои настани кои се случуваат во Косово. Мојам да ви кажам дека тие манифестации беа наречени како мирни или мировни демонстрации. Меѓутоа, сите ние можеме да констатираме и мислам дека не би се нашол ни еден кој не би се согласил со тоа дека овие демонстрации не беа мирни демонстрации туку беа демонстрации полни со негативна енергија, пополнети со пароли, пароли кои повикуваа на војна, пароли кои ги подржуваат терористички организации во Косово и сл. Мислам дека, оваа резолуција нуди решение, луѓето кои се во актуелната власт, министри и други избрани функционери, со својот пример уште повеќе ја потпалуваат тензијата која владее меѓу тие демонстранти, на таканаречените мирни демонстрации и со тоа даваат личен пример.

Сакам да ви кажам дека покрај тоа што тие мирни демонстрации беа исполнети со, негативен набој, кои се манифестираше исто така беа присутни огромен број на знамиња на туѓа држава. Ниедно македонско знаме не се виде на тие демонстрации. Некој ќе рече, па ние имаме закон за употреба на знамиња на националностите. Точно е дека имаме закон, меѓутоа, ќе ве потсетам на еден факт кој е непобитен. ЛДП и јас поднесовме амандмани кои беа прифатени и во тие амандмани беше децидно кажано дека кога се употребуваат знамиња на националностите, мора да биде употребено знамето на Македонија и на посебно место истакнато. Ние на последните демонстрации и воопшто последните демонстрации кога се демонстрираше од граѓаните од Албанска националност, ниедно знаме не беше присутно во демонстрациите. Значи се кршат законот и Уставот на оваа држава и се покажува дека тие фактички не се лојални на оваа држава. Јас неколку пати тоа сум го кажал и ќе го кажам сега. Сите граѓани во своите држави, независно од каде се

дојдени, дали се дојдени од разни краеве, тие покажуваат преку односот на знамето колку се лојални према таа држава во која живеат и работат. Каде што живеат нивните деца. Овдека се случува на овие манифестации само да се веат албански знамиња, додека недостасува ни едно знаме на држава во која живеат и за која така здрушно велат дека ја сакаат и ја подржуваат. Јас ви реков, јас не би сакал да кажам за тој закон кој не се практикува за време на одржување на овие демонстрации гласаа 63 пратеника, тука беа пратениците од СДСМ, кои дозволија вака грубо да се крши овој закон.

Предлагам оваа резолуција која ја поднесе ЛДП се подржи и со тоа да го кажеме нашиот однос кон сето тоа што се случува на демонстрациите и околу иконографијата околу тие демонстрации.

ГАЗМЕНД АЈДАРАГА:

Почитуван претседателе почитувани пратеници, расправаме денеска во отсуство на Владата, бидејќи сигурно Владата не предлага ваква резолуција, затоа и не е присутна. Слично како и вчера, расправаме по мене, веднаш на почетокот да кажам за работи кои не заслужуваат воопшто внимание.

Одамна со донесување на Уставот на РМ, уште и пред тоа се определивме да бидеме демократска држава, меѓутоа, не знам колку за тоа сме свесни, особено, тоа се однесува на г-дата од ЛДП. Името на партијата која има поднесено ваква резолуција е Либерално-демократска. Не знам дали има потреба да објаснам што значи тоа. Во што се согледува демократијата на наведената партија кога предлага ваква резолуција. По се изгледа дека во битката за освојување на нови пратенички места во идниот парламент, настојуваат г-дата работите да ги поведат заправо преку овие резолуции. Вчерашната и денешната. Не знам дали се доволно свесни што прават. Дали доволно ги гледаат работите, онака како треба да ги гледаат. Според мене воопшто не. Состојбите се такви какви што ги знаеме, меѓутоа по се изгледа дека недоволно сме свесни за состојбите кои ни се присутни. Една народна поговорка вели: "магарето го јаде волкот, а тој си претпоставува вели не, во сон сум". Не знам дали е така, меѓутоа, треба да бидеме малку свесни и да ги проучиме добро потезите што ги преземаме. Дали е демократија да се забрани на неког некаде да присуствува. Не знам зошто не стана збор за слични работи, кога на знамето на Македонија му се нанесе големо зло во Крушево. Каде беа господата од ЛДП. Спиеја. Воопшто не го дигнаа својот глас. Заслужува ли да кажам некој друг збор. Ќе се воздржам, нема да употребам таков збор. А за инсинуациите за некој што при гласање се изразува, тоа се негови инсинуации и добро ни прави, ни прави пропаганда. Им благодариме. Мислам дека е крајно време да престанеме со вакви несериозни работи, особено ако имаме предвид дека се трудиме да бидеме сериозна партија, опозиција. Можеме ли со вакви работи да придонесеме нешто за севкупните односи во Републиката. Во никој случај не. Сега треба да правиме друго. Не вака како што правиме. Не да подгрејуваме. Доцна може ќе биде после. Немојте господа. Немојте со вакви работи. По се изгледа дека на светот му беше полесно да се ослободи од расизмот. Морам да признам дека и мене ми беше тешко да се ослободам од расизмот. Се ослободи светот од расизмот. Овие месец дена гледаме како се игра фудбал. Во европските екипи кои раси играат фудбал. Меѓутоа, чиниме нешто, што не би смеело да го чиниме. Гледаме национално. Се мразиме национално. Држи ли таа работа.

Г-да пратеници, на погрешен пат сте вие што ја поднесовте предлог резолуцијата. Мислам дека, попаметно ќе беше ако денеска, всушност уште од предлагањето, г-дата од ЛДП поднесуваа еден друг предлог. А тоа ќе беше во духот на резолуцијата на декларацијата за меѓучовечките односи. Ќе беше добро ако од господата од опозицијата проистекуваше една резолуција, со која ќе ги ослободевме политичките затвореници. Ќе ги релаксиравме состојбите. Немаше да дозволиме градоначалниците да ни лежат во затвор. Тоа ќе беше паметен потез, г-да пратеници. Не вакви работи кои што "носат вода на туѓа воденица."

Ќе завршам со тоа само да кажам, кажувајќи дека мислам дека е време да се освестите, односно да се освестиме да не правиме вакви грешки, бидејќи може да ни биде многу доцна. А тоа не би сакал да ни се случи на нашите деца. Прво, сигурно и на нас самите, меѓутоа и на нашите деца. Бидете малку разумни и бидете културни, паметни како што настојувате да бидете и повлечете ја резолуцијата.

СЛОБОДАН ДАНЕВСКИ:

Сигурно би било во ред некој да се повикува на Уставот, но требаше да го гласа Уставот.

Мислам, доволно беа овие филозофии оние кои не го гласаа Уставот, да бараат почитување на Уставот и се повикуваат, затоа што Уставот го третираат како самопослуга, кога сакаат ќе влезат ќе земат нешто, а потоа кога не им треба го напаѓаат и го плукаат и ред други работи. Она што претходниот дискусант правеше анализа за тоа што е ЛДП, јас би му порачал лично како пратеник Слободан Даневски од Свети Николе, јас немам друга алтернатива освен Македонија. Македонија мислам ја сакам најмногу. Ова го правиме ние да има мир, затоа што се повикувате во првото излагање за мирот во Македонија, а со мислите на настаните во Косово и ред други работи. Така мир неможе да биде. Вие треба да се сконцентрирате за мир во Македонија, за добробит тука на Македонија. А, не продавате демагогии. Тука треба да се расчистат работите. Вие сте реалност во Македонија. И за тоа неможе да се каже дека вие не постоите во Македонија. Вашите намери не се чесни. Вие сонувате за голема Албанија. Тоа е нерасчистено кај вас. Никој не може да каже дека вие не постоите во Македонија. Вашите намери не се чесни. Вие сонувате за голема Албанија. Тоа е нерасчистеното кај вас. Никој не може да каже дека не сте реалност вие во Македонија. И никој не може да каже дека не можете да влезете во Парламент, во институции и секаде. Вашите намери се голема Албанија. Тоа е сон и тоа не може да се случи. Тоа да расчистите.

Оваа резолуција е таа резолуција која ја носиме да неможе министрите кои земаат плата од оваа држава да бидат во првите редови да се борат таму со мирни демонстрации, да бидат во првите редови за настаните во Косово. И првата Резолуција што беше и оваа втората е во тоа Македонија да остане настрана од сите збиднувања. Само така можеме да ја штедиме Македонија. Ако Македонија биде неутрална спрема сите соседи. Што сакате вие. Вие сакате да се прошири конфликтот во Македонија. Во ова ми помага СДС за гласови, тоа беше и претходната моја дискусија. Тоа е грешката на СДС, тоа не може да се исправи. Затоа, голема Албанија може да се направи сако ако се запали регионот. Со мирна работа, голема Албанија не може да стане збор за голема Албанија. Јасно кажа и контакт групата, јасно кажаа сите, знам дека различни ставови имаат и Американските и Европската Заедница посебни ставови дека прашањето мора да се седне и да се решава по мирен пат.

Од тие причини да не се поттикнуваат вакви работи, ние донесовме Резолуција затоа што тие истите водачи - раководители на партијата и ПДП и НДП, зашто вие сте носители на одговорноста, затоа што вие ќе ја носите одговорноста како носители, па сигурно ќе се инволвира случајот ќе се мултициплира и во Македонија. Од тие причини ние ја понесовме за добробит и за Македонци и за Албанци и за нив во регионот и за нив во Балканот. Вие навивате да има мир, мир, а од друга страна сакате да се прошири конфликтот. Тука ние не се разбираме. Тука ЛДП има јасен став по ова прашање и ние рековме ЛДП поднесе Резолуција, која вие не ја прифативте и СДС за да останеме неутрални во овие конфликти. На Македонија не и треба авантури. Авантурите дали по секоја цена да се жртвува и мирот и безбедноста само да се остане на власт, ни случајно. На Македонија тоа не и треба.

Од тие причини кога зборувавме на оваа говорница дека носиме закон за употреба на знамињата на националностите, од оваа говорница јас истакнав дека, носејќи го овој Закон ќе се направат проблеми, Вие гласавте ПДП и СДС, за тоа утре, дента ви ги затворија градоначалниците. Тука малку бевме дискусанти кога рековме да не се носи овој Закон за употреба на знамињата. Вие гласавте со СДС, имавте направено сценарио и тргнавте таму градоначалниците од ПДП-А, затоа што ви сметаа, затоа што ги сакаше народот, затоа што ги поддржуваше народот. Сега, вие се јавувате ПДП спасители на ПДП-А. Чиста демагогија. За тие работи треба да продискутираме отворено. Кога сега луѓето се во затвор, сега вие им викате, вие ЛДП ги затворивте градоначалниците. Нема никаква логика со здравиот разум. Вие помогнавте, вие ги затворивте. Вие донесовте, вие помогнавте ПДП ги затворивте градоначалниците во Гостивар и во Тетово. Тука ние не се разбираме.

Кога спомнавте дека се тури и плука знамето во Крушево, сигурно дека ние не сме. Зарем треба да се дозволи секаде да се плука и да се тури по знамето. Знамето е заштитен знак на Македонија. Секаде каде што имате собири, каде што имате и партиски и ПДП и НДП, мора да употребувате македонски. На ниеден собир нема македонска каде сте вие, вие сте граѓани на оваа држава или каде. Вие тука припаѓате. Проблемот е што ние во Македонија и јас немаме алтернатива. Вие сонувате за голема Албанија. Тука се вашите надежи. Од таа работа не бидува ништо. Македонија останува за век и веков. Ако некој бил голем, тоа била Голема Македонија. А, сега е мала.

И да не должам многу, Резолуцијата е многу јасна, таа е децидно јасна, барем од овие причини што ги кажав да се изгласа оваа Резолуција, не само од ПДП, НДП, СДС, ВМРО и

ЛДП, раководните луѓе да не одат на митинзи и демонстрации каде што ќе бидат насочени против Македонија. Таму не стои дека ова за ПДП, НДП или за било кој

Резолуцијата е јасна, се однесува на сите избрани функционери во оваа држава, министри, претседател и.т.н. Тука е разликата. А, она, демагогија да се наметне, да се оквалификува некој и да се оцрни па тоа е демагогијата што ја кажувате. Благодарам.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Има реплика г-дин Ајдарага.

ГАЗМЕНД АЈДАРАГА:

Почитуван претседателе, почитувани пратеници, многу ми е чудно и жално кога гледам луѓе кои се однесуваат на два различни начина. Кога имаат мака ги молат Албанците дајте завршете ми работа. Тоа го чинел г-динот додека беше градоначалник, односно претседател на Свети Николе. Го молел Џевдет Ајредини дај заврши ми работа, платими од Тетово пари за да ги исплати работниците односно платите на функционерит еи другите работници во општина Свети Николе, бидејќи немал доволно средства, а сега поинаку се зборува против албанците. Тоа е дволичности. Тоа е нивно право. Така можат да се однесуваат само тие таквите.

Што се однесува до другите прашања, мислам дека доволно дадов аргументи и г-динот не заслужува повеќе да му се приговара, односно да му се одговара и реплицира. Тоа го има докажано неколку пати го покажа и при формирањето на Анкетната комисија кога бараше уште повеќе да се тепаат Албанците, не му беше доволно во Гостивар, што друго да му кажуваш. Што да му кажуваш, таков е, не може да се менува. Треба да помине еден век кога ќе го снима, тогаш ќе се менува. Таков е, што да му правиш. Резолуција не предлага, не предлага кога се гази знамето, не го боли македонското знаме. А се залага и вели вака, вака и вака Македонија. Македонија колку што е твоја господине, толку е и моја и не можеш да ми ја земеш. И не ќе успееш да ја земеш. Македонија е заедничка на сите кој што живееме во Македонија. Не можеш да ме истераш, ако така мислиш. Јас сум тука и ќе бидам тука. Повели истерај ме. Повели ако си способен.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Реплика за г-дин Даневски.

СЛОБОДАН ДАНЕВСКИ:

Во она кажување на г-динот Ајдарага дека сум соработувал со градоначалниците на Тетово и Гостивар, точно е. Јас имам многу пријатели Албанци и со сите тие пријатели Албанци јас само вака дискутирам. Дека Македонија е заедничка. А, јас никогаш не сум рекол да ве истерам. Вие имате илузии да ја делите Македонија. Вие нема да ја поделите. Ова е тоа што вие сакате да наметните демагогија. Ова ви паѓа во вода. Македонија е Македонија, нема истерување. Судбината е тука и тука ние ќе живееме. И ден денеска одам јас во Тетово во Гостивар имам албанци пријатели и не се срамам што ми се пријатели албанци. Јас му кажувам она што го мислам. И, ако оваа политика што ја води СДСМ овие години, ако на почетокот машини ви кажеше, јас разбирам дека албанците се мажи, имаат бес, имаат збор да им кажеш вака и вака ќе бидат работите, немаше да има недоразбирање, туку некој ве лажеше на вас ви беше добро во власта министри, функции ваму, таму, зделки, камиони, шлепери, паричка, добро, е сега кога дојде густо, нема. Е, нема. Сега се комплицираат работите. Сега сака да се испере и СДС и ПДП. Е, не може. Македонија, ќе дојдат други сили, ќе се направи смена, ќе се седнат на маса и ќе се договорот работите. Машки на машкост. Вашите права се толку колку што ги дава човековите права, Обединетите нации, Европската Повелба дотаму. Не може вие сега преку граница, до тука.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Г-дин Биљали има збор.

МЕРСЕЛ БИЉАЛИ:

Г-дине претседателе, почитувани пратеници, според ова што расправаме и вчера и денеска изгледа дека за некого се е во ред и се е решено во Македонија, односно се е рај тука, само недостасува проблемите како да ги решаваме со НАТО и евентуално како да ги решаваме проблемите со тие што сакат да протестираат, односно да изразуваат една своја волја која е израз на нивното политичко убедување итн. Ништо нема лошо што опозицијата сака и во овој домен сака да улови грешка, условно кажано од системот кој функционира, мене ми е малку чудно што при толкав обемен број на проблеми што ги има РМ баш нашле споредните и најневажните прашања да ги поставуваат и тука ние два дена да расправаме и да ги излажеме граѓаните и да направиме беспричински трошоци на терет на граѓаните, на

кои ние се повикуваме. Тука има илјадници полиња, тие се доменот на економијата, доменот на социјалата, културата и јас ќе бев многу среќен тука да дискутиравме за тие прашања, за тие визии, алтернативни визии, кои може опозицијата да ги предложи, а не за некои прашања кои се дури многу штетни за интересите на РМ. Ако сме толку, односно предлагачите ако се толку принципиелни, јас дури ќе ги поддржуваме во нивната принципиелност кога тие ќе беа толку чесни согласно и нивната програма за целосна рамноправност на сите граѓани, па да увидат каква е структурата во некои институции, кои за жал, сеуште се едно национални пак да предложат соодветни решенија да се авансираат националностите во тие институции, тогаш јас навистина ќе ги сметам за конструктивна опозиција, реална и која сака, која навистина на Македонија и сака најдобра иднина и.т.н. И вчера и денес јас сум убеден дека свесно или несвесно, или пак со некоја преголема желба да се авансира во идните избори, Македонија се напаѓа меѓу два клучни столбови.

Првиот столб е безбедноста односно територијалниот интегритет на РМ, тоа е асоцирање во НАТО, што сега се коментира на различен начин.

Вториот столб, до нивно сегмент се меѓунационалните односи. Јас од ова искрено ме тера да се сомневам на некои определби на некои политички партии, кои политички партии дали навистина сте за Македонија или не. Искрено почнав да се сомневам. Дури почнав да помислувам дека се трасира една имитација на една српска политика своевременно, политика која доведе на ова што денес сме сведоци на ова што вчера бевме сведоци, а и можеби и утре ќе бидеме сведоци, тоа беше играње на национална карта итн. и национални емоции, односно етнички емоции, колективни емоции итн. Можеби се профитира навидум или кратковидно кажано нешто некој политички поени, меѓутоа сум убеден дека штетите повеќеструко се поголеми од можниот минимален профит, односно поентирање на овие дејности. Се разбира, се демонстрира насекаде демократија, демократскиот свет има право да демонстрира, да протестира итн. согласно законите позитивните прописи се протестира и до сите западни држави во однос на албанското прашање, Косово, во однос на Северна Ирска, во однос на Корзика итн. Сето тоа е нормално и тука нема ништо трагично, тоа е главно да биде согласно позитивните прописи на тие држави и на нашата држава ако се протестира тука. Сметам дека, ова воопшто не требаше да биде објект на дискусија во Собранието на РМ. Како изгледа ова правно гледано? Уставот на РМ предвидел дека граѓаните имаат право да протестираат мирно, се разбира, без претходна дозвола од Министерството за внатрешни работи и тоа неслучајно тоа не е така напишано. Да, ќе пишував така како што пишува во Резолуцијата што е предлог да беше попатетно. Меѓутоа не пишува како во Резолуцијата, пишува поинаку. Ние сега треба да се придржиме кон Уставот и кон Резолуцијата тука што се предлага, а според мое убедување ги суспендира законите и Уставот кои се позитивни прописи, односно дел од правниот поредок на РМ. Протестираат и министрите и пратениците и не знам другите функционери и мора да поаѓаме од тоа дека сепак и тие се граѓани и тие имаат право како граѓани да го изразуваат своето незадоволство и.т.н. и тука нема ништо лошо. Ние секој ден можеме да се соочиме на телевизиските екрани со такви појави. Дури претседатели на држави протестираат и тоа ништо не е вообичаено.

Во однос на Законот за употреба на знамето на РМ, ако сте го прочитале, јас мислам дека сериозна политичка партија која спрема таков предлог на Резолуција, веројатно, требаше да го прочита или да ги прочита најмалку двата закона битни или трите закони. Законот за јавни собири, Законот за употреба на знамето, на истакнување на Знамето на Република Македонија и Законот за знамињата на националностите. Веројатно да ги прочиташе тие закони дури и по рестриктивно толкуваше, немаше да се предложи таква Резолуција, која што денеска е предложена во овој Парламент. Законот за употреба на знамето на РМ предвидува три нивоа на употреба на знамето.

Првото ниво е знамето се истакнува, значи императив, се истакнува пред резиденцијата на претседателот на Државата, пред Собранието, Владата, пред Министерствата итн., пред објекти на границата на Република Македонија како ознака во воздухопловството или бродот итн.

Второто ниво, знамето се истакнува за деновите на празници на РМ при доаѓање и испраќање на странски делегации и испраќање и доаѓање на претседателот на државата ако официјално патува надвор итн. и овој има императивно значење.

Третото ниво, кое веќе, за разлика од првото и второто ниво, кој има императивно значење, третото ниво има резолутивно значење. Значи не обврзува, туку пишува дека

знамето може, сега не мора, може да се истакнува и пред објектите каде се врши дипломатска или конзулар мисија, при прослави, свечености, митинзи, политички, културни и други средби, тоа е членот 15, точка 4 од Законот за употреба на знамето на Република Македонија. Мислам дека, Законот е толку јасен што ние слободно можам да кажам, за ништо тука расправаме, освен ако имаме намера да ги изложиме луѓето, односно јавноста.

Во однос на квалификацијата знаме на туѓа држава, сметам исто така, требаше да се прочита Законот за знамињата на националностите кои дефинираат дека знаме на една националност е знаме за што самите тие го избрале како такво. Меѓутоа и тука сметам дека нема никаква можност алтернативно да се мисли.

На крај ги молам најсериозно да се однесуваат конструктивно поинаку, вака деструктивно никаде не можеме да постигнеме. Благодарам.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Има збор г-дин Стојан Андов.

СТОЈАН АНДОВ:

Почитуван претседателе, дами и г-да пратеници.

Резолуцијата што е сега на дневен ред е потребен документ на Собранието. Резолуцијата ако сакавме ние да стававме исправки на законите ќе предложевме овде Предлог да се дополни овде некој закон, Закон за јавни собири, или Закон за знамето итн. Во таков случај ние би демонстрирале поинаку сфаќање отколку што е кај Уставот кои права ги имаат граѓаните на јавни собири, кои други демократски права ги имаат итн. Ние така не постапиме, затоа што ние остануваме на Уставните определби.

На крајот на краиштата јас морам да кажам дека ние бевме протагонисти на донесувањето и на концепцијата на тој устав и сега е малку чудно некој да ни префрла дека ние не држиме до Уставот. Според тоа, ние држиме до крај до Уставот. Во сите демократски права што ги декларира Уставот и состојби во кои правата може да се сочуваат, се разбира е мирот во земјата, мирот на нејзините граници, безбедноста на граѓаните, нивните животи, имоти, домови итн. Ние кога сакаме да се донесе ваква резолуција всушност во никој случај не навлегуваме во правата на граѓаните од проста причина што мислиме дека граѓаните со Уставот си ги имаат тие права и тие можат да си се собираат и ќе си се собираат и ние немаме ништо против, зошто тие ќе се собираат. Меѓутоа, морам да кажам дека во сите демонстрации и во демонстрациите, протестите се искажува критички однос или нелојалност кон политичката власт, или кон некој настан надвор од државата итн. итн. Тоа е она што се искажува.

Граѓаните можат да манифестираат опозиционо расположение. Сосема е нормална таа работа, сосема нормални се тие слободи на граѓаните. И опозиционо е расположението кога се манифестира - демонстрира против власта. Власта е на крајот на краиштата менлива и на тој начин може да се влијае и на промена на нејзината политика, на постапките на власта, а исто така, може да се влијае на јавноста за да се промени власта. Според тоа, тоа е основно право на граѓаните, основно демократско право на искажување на мислење, на демонстрација, на собири итн. Меѓутоа, постои појава на нелојалност во сопствената држава. Тоа во развиените демократски земји не се јавува и го нема. Ако го има добива карактеристика или оценка на сепаратизам. Тоа не е негодување кон власта, која е променлива се раз бира, туку нагудување кон државата.

Граѓаните, се разбира и тука имаат право да нагудуваат јавно, да искажуваат мислење итн., но мислиме дека по вториот случај дека државни функционери кои ги избира Собранието, кои дале свечена изјава дека ја почитуваат државата чии функционери стануваат, ги почитуваат законите и Уставот, исто така дале изјава и прифаќаат да бидат платени за тоа, тие државни функционери ние мислиме дека треба јавно да ја манифестираат својата лојалност и својата поврзаност и приврзаност кон државата чии функционери се и да не дадат на некој начин на знаење на граѓаните дека токму тие не изразуваат лојалност на сопствената држава, туку на друга држава користејќи ги нејзините симболи, користејќи и придржувајќи се на протестите на граѓаните кои имаат поинакви пароли против земјата во која живеат, или тие како граѓани можат тоа да го прават, но државните функционери не можат тоа да го прават се додека се државни функционери. Тие како граѓани може да го прават тоа ако престанат да бидат државни функционери, стануваат граѓани и тоа можат да го прават. Додека се државни функционери, додека се избрани од парламентот, Парламентот може да ги повика на одговорност. Јас морам да ви кажам дека демонстрациите за кои сега стануваше збор, беа следени од светските медиуми и основна

оценка беше за нив дека се тие настани кои кажуваат колку е кривка безбедноста и стабилноста во Македонија. И дека тие се закана за состојбите, за безбедноста во Македонија. Така беа оценувани. Не беа оценети само по оној дел каде што беше искажана солидарноста со жртвите на репресиите на Косово. Тој дел јас верувам, никој во Македонија не го оспорува. Станува збор што на тие манифестации, на тие демонстрации имаше и сосема други извици и сосема други намери декларирани, сосема други декларации кои ја загрозуваат безбедноста на државата, а во нивното организирање и изведување беа учесници и тоа сите го знаат и тие го знаат, учесници беа избрани функционери на Парламентот. Јас знам дека се наоѓаме во предизборна година и дека дел од тие луѓе тоа го прават, заради тоа што мислат дека тоа ќе им донесе гласови на следните избори, меѓутоа мислам дека тие прават многу поголеми штети отколку што можат да добијат корист од таквите манифестации.

Јас морам да ви кажам не е резолуцијата што ја предлагаме таа што ги заострува меѓуетничките односи. Резолуцијата само сака во тие меѓуетнички односи какви се, и не се најдобри сепак да не учествуваат во клучните манифестации истакнати политичари кои се избрани во овој Парламент и да не ги влошуваат на тој начин. Тоа бара резолуција.

Сега во расправата го слушам оној стар трик не е виновен тој што ја руши куќата, туку тој што покажува овој зошто ја руши. Така нема да стигнеме. Ние сме Либерално-демократска партија, исклучително многу држиме до граѓанските права, држиме до мирот во земјата, не сакаме на никого да му биде загрозувана безбедноста, не сакаме да доаѓа до заострување на состојбите во државата и мислиме дека се најповикани за тоа институциите да направат чекор, како што е Парламентот, бидејќи Парламентот избрал функционери, а тие функционери се јавуваат во таква функција, во таква активност и треба да ги повика, не велам сега на одговорност, но донесувајќи ја резолуцијата туку да и најави дека ќе бидат повикани, па и на одговорност ако така постапуваат и понатаму. Верувајте ми ние многу знаеме што значи атмосферата во земјата во меѓунационалните односи. Ние затоа сега ја покренуваме оваа резолуција, да престане да се користи тој елемент на меѓунационалните односи, меѓуетничките односи во предизборните активности, за да можеме да кажеме ете тоа го предложивме и така не постапуваат тие, а утре пак некој од нив ќе бидат во Владата, што е нормално. Да си ја почитува сопствената држава. Не учествува во такви манифестации итн., зошто е потребно тоа.

Јас морам да кажам дека ако слушнавте сега дури и шефот на делегацијата на Европскиот парламент за Македонија, г-ѓата Дорис Пак, таа од почеток е изненадена како може некој овде знаме на туѓа држава да употребува. Вие слушавте, она го искажа тоа јавно, меѓутоа, тоа на сите ни го кажуваат стално. Таа теза дека знамето на Албанците е на сите албанци, таа теза е точна, во оваа смисла, како што и вие добро знаете. Кога немаа држава албанците тоа им беше знаме во борбата за создавање држава. Сега тие имаат држава и тоа знаме е на таа држава. Тоа е сосема точно и она го рече исто така. И кога контактираме со Европјаните и со Либералните демократи во Европа, стално сме во контакт, и оваа резолуција со нив е усогласена, така да кога со нив разговараме тие воопшто не можат да сфатат како може знаме на туѓа држава да биде усвоено како знаме кое ќе биде користено и во друга држава, во Македонија. Ова мора да се покаже, мора избраните функционери да покажат дека се на оваа држава избрани функционери, затоа што нејзините инсигнации, нејзините нишани, нејзините симболи ги претпочитаа пред сите други и до нив држат, затоа што со нив одат во својата политичка активност за поголеми граѓански права и за поразвиена демократија, за поразвиен економски просперитет итн., итн. Тоа е потребно. Ние треба да ја надминеме ситуацијата за која во светот често прашуваат, добро албанците во Македонија сакат ли да живеат во Македонија, дали се за голема Албанија за што се итн. Треба да се надминеме со однесувањето. Овие луѓе кој парламентот ги избира, јас дури мислам дека, електоратот ќе може да избере од сите, од етничките македонци, етничките албанци поединци и да бидат тие пратеници овде кои овој принцип што ние го бараме и мислиме дека е основна потреба на оваа држава за нејзин стабилен опстанок и ширење на доверба меѓу разните етникуми и јакнење на граѓанските права на граѓаните нема да ги почитува. Такви поединци ќе бидат избрани од електоратот и има секаде два три седум посто од електоратот, кој е екстремно настроен и ќе има такви од сите етникуми. Меѓутоа, мислам дека оние граѓански партии, кои декларираат, а електоратот има повеќе етничко потекло од некој од националностите, тие главни граѓански партии мора да водат сметка за јакнењето на довербата кон оваа држава, кон сопствената држава. Јас сум убеден дека г-

динот Ајдерага дека е сосема во право кога вели дека ова е и негова држава. Па да, сигурно тоа го викаме, не е некоја држава, со некое друго знаме. Оваа држава е и кога одите таму со ова знаме да одите. Било каде, а имате право и на манифестации и на се. Тоа така се докажува, не само кога ќе бидете испровоцирани во Парламентот тоа да го кажеме. Тоа се покажува со непосредниот однос. Јас сум убеден дека кога тие челници ќе идат со знамиња, на сопствената на оваа наша држава и ќе се промени иконографијата и на собирот. Може би не првиот пат, но вториот, третиот пат ќе се промени. Ќе се промени односот и на другите кои не се од тоа етничко потекло кон нив. И ќе има разбирање за нивните мотиви за демонстрации, за собирање итн.

Според тоа, оваа резолуција не е антиалбанска. Напротив оваа резолуција оди кон тоа и албанците во Македонија да се чувствуваат како државјани на Македонија, рамноправни, да им е еднакво грижа за симболите на оваа земја. Тоа е резолуцијата. И резолуцијата е да овозможи одговорно да се врши секоја функција. Јас пак ќе кажам, имавме скоро овде конференција на Либералните демократи. Тука беше и еден помошник на министерот за надворешни работи на Бугарија, од оваа сега што победи таму на изборите. Претседател е Виктор Урбан ни е и пријател и се среќаваме секогаш. Тоа што за вас е недостижно и далеку во тие политички комуникации кај нас е секојдневие. Овде зборуваше за тоа како се решени проблемите со Романија. Во Романија има два милиони Унгарци. Советот на Европа посредуваше и се средија таму односите. Има еден министер Унгарец во Сојузната Влада на Романија. Тој отиде во службена посета на Унгарија како романски министер. На конференцијата за новинарите тој зборува романски. Новинарите го прашале зошто зборува на романски кога многу подобро од нив знае унгарски јазик. Тој вели, слушајте унгарскиот јазик го знам и го користам во својата земја, таму каде што ми треба и во согласност со законите, но јас сум овде романски министер и за вас не е апсолутно битно што сум јас етнички унгарец во Романија. Јас сум Румун, романски министер и зборувам на романски јазик. Ние мислиме дека тие работи треба да се средат секаде.

Како Либерално демократска партија пред некаде околу 2,5 години предложивме да се направи спогодба со Албанија со посредство на Советот на Европа за малцинските односи, за малцинските прашања, меѓутоа тој предлог не беше земен предвид и не беше разгледан. Мислам дека ние тоа ќе мораме да го направиме кога тогаш. Тоа ќе биде една од постапките како да се уредат односите и за етничките албанци во Македонија и за етничките македонци во Албанија и за тоа кои прашања и кои права ќе бидат средени итн., итн. Тоа ќе биде решение кое ќе внесе стабилност и во меѓудржавните односи и во меѓуетничките односи и таму и овде итн. Според тоа, резолуцијата немам намера никого да доведе во ситуација да има помалку граѓански права, помалку демократски права, туку да има чувство за одговорност која му следува од законите, уставот, во кој се колне овде, презема одговорности итн., а има за цел навистина потенцирајќи го елементот на лојалност кон сопствената држава Република Македонија на сите нејзини државјани, граѓани да се зајакне и стабилноста на Република Македонија со што се дава прилог во јакнењето на стабилноста во Македонија и во регионот.

ТУШЕ ГОШЕВ:

Почитуван претседателе, почитувани дами и господо пратеници.

Прво, да истакнам дека политиката дефинирана од два грчки збора полис и тика, а тоа значи град држава. Тика, вештина за заеднички соживот, умешност за регулирање на односите. Дефиницијата на модерната држава во денешно време значи заедница на заеднички соживот на територија и население кое живее. Во тие правни норми кои што државата ги донесува. Почитувањето и непочитувањето на законите е темелна вредност на еден народ. Почитувањето на Уставот и законите во Република Македонија се покажа дека Република Македонија е вистински правна демократска држава. Донесувањето на законите во Собранието не останаа само во номинална фаза на остварување на уставниот поредок на Република Македонија, туку во суштина ние полека, полека ствараме рационална и легална теорија, а тоа е дека постапувањето на власта секога ќе остане според Уставот и законите. Непочитувањето на Уставот од едната страна го ствара раѓањето на непочитувањето на Уставот од другата страна. Секогаш кога некој се занимава со политика а не е вешт да го створи тоа заедништво, да го почитува Уставот и и законите, доаѓаме до кршење на Уставот и законите. Граничен случај на политичкиот судир е само војната. Се надевам дека Република Македонија до таа положба никогаш нема да дојде, затоа што по овој временски период од 1991 година, па се до ден денес во почитување на Уставот и

законите во правењето на тие закони кои ги обезбедуваат основните човекови права, слободите и правата на граѓаните почнувајќи од основните фундаментални декларации, а тоа е декларацијата за слободите и правата на граѓаните уште од 1789 година па наваму, па до уведувањето на вистинската правна држава и градењето на правниот систем Република Македонија покажа дека почитувајќи ги тие слободи и права дефакто ги обезбедивме и хармонијата и почитувањето на законите во Република Македонија.

Ваквата резолуција како што е денеска поднесена е директно во спротивност на Уставот на Република Македонија. Таа во суштина не ги почитува темелните вредности на Уставот на државата. Ако тргнеме од основниот постулат каде што дефакто се дефинира и демократијата во една држава, а тоа е од римската поговорка ... "за мисла никој не треба да се казнува во државата", ние дефакто со таква резолуција воведуваме нов политички деликт во земјата. Што значи ги напуштаме основните постулати на демократијата на земјата, поточно на член 16 каде се кажува со Уставот дека се гарантира слободата на уверувањето, совеста, мислата и јавно изразување на мислата и продолжувајќи во расплетот на Уставот во членот 21, каде што кажува дека граѓаните имаат право мирно да се собираат и да изразуваат јавен протест, без претходно пријавување и без посебна дозвола. Во суштина, оваа резолуција ги крши уставните постулати утврдени согласно Уставот.

Поаѓајќи од членот 54 и членот 51, каде во суштина кажува дека секој е должен да ги почитува уставот и законите во државата, тоа значи дека ни претседател на државата, ниту пратеник, ниту министер кој го крши Уставот и законите во државата не е ослободен од одговорност. Политичката одговорност е минато кое РМ го помина со донесувањето на новиот Устав. Поаѓајќи од членот 54, каде Уставот ги гарантира слободите и правата, поточно сакам да елаборирам слободите и правата на човекот и граѓанинот може да се ограничат само во случаи утврдени со Уставот, а тоа се двата случаи кои ги предвидува Уставот, вели: "Ограничувањето на слободите не може да биде дискриминаторско по основ на пол, раса, боја на кожа, јазик, вера, национално и социјално потекло или на општествена положба". Тоа значи дека ниту претседателот на државата, ниту пратеникот, ниту министерот не е ослободен од уставната одговорност ако направил деликт кој е дефакто нормиран и за тоа се казнува. Политичката одговорност на секој носител на јавна функција, се знае, се покренува со покренување на иницијатива за интерпелација на неговата работа за непочитување на Уставот и законите, од една страна, Собранието никогаш не е ослободен и ниту ослободило и секогаш ќе расправа за таквата иницијатива за почитување на Уставот од една страна, а никогаш со ниеден таков законски проект каде дефакто прави дерогација или аброгација на законските одредби кои дефакто ова Собрание ги донесе за да не може власта да ги испочитува сите законски проекти, во суштина, се постигнува двојната цел, а тоа е дерогирање на целиот уставен поредок во земјата и непочитувањето на основните слободи и права утврдени согласно Уставот.

Сакам да ја прочитам резолуцијата. "Собранието на РМ бара пратениците и други избрани и именувани функционери од страна на Собранието да неучествуваат во организирањето и одржувањето на било какви јавни манифестации, митинзи, демонстрации и други јавни собири на кои не се употребуваат државните симболи на РМ и се организираат и изведуваат со употреба на знамиња на странски држави, спротивно на Уставот и законите на РМ". Ако се случи таква појава, спротивно на Уставот и законите во РМ, ние имавме видлив случај, бевме анкетна комисија во утврдување на одговорноста поради непочитување на Уставот и законите во РМ. Токму обратно, со почитувањето на Уставот и законите во РМ ние го штитиме правниот поредок од една страна и ги штитиме основните слободи и права утврдени согласно Уставот и законите. Да ви кажам дека таквата одредба и резолуцијата не е инструмент само за остварување на даден интерес за употребата на знамето, туку таа е општо правно правило кое треба да регулира неодреден број на случаи со исти битни обележја. Дали под знамето на Европската заедница, ако некој наш министер настапи, тогаш ќе направи политички вербален деликт. Дали ако настапи пред било која друга институција, било кое странско знаме наш министер или пратеник ќе одговара заради тоа што настапил на тој главен собир во истакнувањето на уставните и своите законски одредби или пак настапил како граѓанин со сите слободи и права кои му се дадени согласно Уставот и законите во РМ.

Господо, дефакто со тоа сака и во суштина да се аброгира или дерогира законот кој го донесе ова Собрание, а тоа е Законот за употреба на знамињата на националностите, дефакто да се изврши и притисок на Уставниот суд согласно таа Резолуција, за да може

Уставниот суд да донесе таква одлука да го укине и тој законски проект. И да ви кажам, на разговорот со г-ѓа Дорис Пак, бидејќи и јас бев директно вклучен во таа комисија и разговаравме, кај нас употребата на знаме спротивно на Законот за употреба на знамиња и државни симболи на РМ е утврдено согласно Законот и кај нас тој Закон е на правна сила и државата го обезбедува и спроведува и Законот за употреба на знамиња на националности исто така го спроведува и кога ние разговаравме зошто тие луѓе беа казнети, тие луѓе беа казнети не за вербален политички деликт туку заради непочитување на Одлука уставна или Одлука на Уставниот суд и заради повикување на насилен отпор, давање и заради непочитување на законскиот проект кој еве ова Собрание го донесе. Тоа значи дека ние никој во државата не судиме за политички вербален деликт, туку судиме врз основа на непочитување на Уставот и законите во РМ. И каде што кажува во ставот 2 - "Собранието на РМ истакнува дека постапувањето спротивно на точка 1 од оваа Резолуција повлекува одговорност на функционерите што ги избира и именува Собранието на РМ", да ви кажам дека Уставот на РМ познава две одговорности. Одговорноста е единствена поради непочитување на Уставот и законите. И кај нас политичката одговорност не е одговорност за која се казнува носителот на јавна функција, туку тој носител на јавна функција доколку не го почитува Уставот и законите, Собранието кое го именува по постапка утврдена согласно Уставот и законите може да биде сменет заради неизвршувањето на својата функција, согласно Уставот и законите во државата. Оттука РМ, постапувајќи на ваков начин, стануваме вистинска правна држава во која ќе се почитуваат Уставот и законите. А донесувањето дефакто на такви резолуции во суштина го аброгира целиот уставен поредок на РМ и не ги почитуваме основните слободи и права на граѓаните.

Оттука сметам ЛП да ја повлече таа Резолуција. Нетреба ни Собранието да ја гласа, затоа што не личи како ЛП да поднесува такви документи, со кои ќе се ограничуваат слободите и правата на граѓаните.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Има збор г-дин Фаик Абди.

ФАИК АБДИ:

Почитуван г-дин претседателе, дами и господа пратеници, Пак една многу чувствителна работа на која се навраќаме малку да разговараме, која има исклучиво големо значење за целото граѓанство на РМ, за авторитетот на РМ како држава во овие демократски процеси и воопшто за натамошниот опстанок со нашите соседи, односно со граѓаните со кои секој ден се гледаме, соработуваме и живееме.

Одамна не сме разговарале на ваква тема, одамна не сме етикетираше одредена целина како што се етикетираше денес. Мислам дека тоа не е потребно, не е добро за државата, не е добро воопшто за граѓаните на РМ, за нашиот углед и авторитет што го уживаме во Европа и пошироко, заради тоа што многу е тешко да се надминеме себеси. Сигурно, демократијата бара од нас да воспоставиме рамнотежа меѓу барањето на тие што не избраа и што сме ние овде, нивните барања и институциите на системот, законите. Сигурно дека тоа е многу тешко. Не е лошо ние да сториме напор при вакви случаи со тие што нас не избраа, лека полека да воспоставиме рамнотежа. Политички одговарам само пред својата партија, ако го кршам законот одговарам пред оваа правна држава, пред законите, пред институциите на системот и никаде на друго место.

При донесувањето на Законот за трговија, оној последен ден, осми ден итн., овде имаше една голема мирна демонстрација од трговците роми и од други пред ова Собрание, па имаше знамиња и македонски и ромски и неznam какви. Зарем тоа е противуставно? Јас знам дека донесовме закони за кои зборуваа овде двајца - тројца пратеници. Го респектирам мислењето, односно кажувањето на г-динот Туше Гошев и знам каде се употребуваат знамињата, каде е тоа обврзно, облигационо. Дури и во локалната самоуправа, во мојата општина каде што живеам, единствената општина каде што во најголем дел живеат роми, Шуто Оризари, високо на јарболот стои македонското знаме и ромското знаме. Неможе ромското пред македонското, ние го знаеме законот. Така и понатаму ќе одиме и ние се гордееме.

1971 година сум присуствувал на Првиот светски конгрес на ромите во Лондон. Но, една работа што се случи во Берминген, кога беа запалени многу караван кукички на ромите, внатре братче и сестриче од три години и тие беа запалени. Ние отидовме и таму, вложивме протест со ромско знаме на сред улица. Никој не обрнуваше внимание на нас. На крајот, како претставник на англиски јазик му прочитав на градоначалникот во присуство на

шефот на полицијата, она што е како декларација што ја донесовме. Тој мене ме сослуша и одговор, нема одговор. Тоа е слобода. Значи, демократијата со една голема широчина и замислете ако правиме една ретроспектива на настаните што се случи од 1990 година наваму, јас имам една видео касета од посетата на наши луѓе врвни раководители од РМ, на Австралија, во градот Перт, каде што постои ромска општина. Првата делегација зборуваше сосема поинаку за РМ, а вториот човек што отиде таму сосема поинаку. Кого да земеме на одговорност? Дали е тоа лојално на власта или лојално на РМ. Првата не беше лојална на власта на РМ. Ова шеткарење што се прави, добро е, посета на Америка, на Канада и на други држави, а кој знае што се шири таму. Гледавме на една телевизиска емисија, г-динот Фрчковски беше во Америка, па таму и дрва и камења по РМ од одредени лица па меѓу присутните настана некоја меѓусебна караница, така што имаме разни работи. Значи, немојте да дадете пари, немојте да иницирате сега заради тоа што таму се на власт тие и тие, ние кога ќе бидеме на власт тогаш ќе биде добро. Што е, дали треба со тој да речеме вербален деликт да земеме некого на одговорност? Не. Лојалноста не се цени по она дали некој ќе дигне некое знаме вакво или такво. Лојалноста подразбира многу други работи, многу други елементи. Јас несмеам да речам немам право да речам дека сум по лојален на РМ, на државата од да речеме г-динот Никола. Сега го спомнав Никола, нека ми прости што го спомнав, нема право да рече дека Фаик Абди не е лојален на РМ, јас сум заради тоа што сум македонец сум лојален на Македонија. Никој никому не дава такво право. Уставот подразбира граѓани, Уставот подразбира не граѓанска послушност, туку граѓанска рамноправност во остварувањето на законите, затоа што ние сега веламе дека тоа е правна држава и ако според законите што ги имаме некој се осуди да ги прекрши или е на власт, тогаш има одговорност, како што впрочем имаше одговорност точно пред две години, односно минатата година ова време кога се случија тие настани. Колку е тоа право или неправо, тоа е тоа. Многу ми е криво овде да кренам рака и да се рече вака: Собранието на РМ бара пратениците и другите избрани и именувани функционери, ја мајката и пратениците, јас немам право ако тие што не избраа, односно ако од мојата општина граѓаните бараат нешто, јас несмеам да одам таму, морам да се кријам некаде, вие одете напред, а јас ќе се кријам. Вие одете напред, а јас ќе се кријам, кажете тоа и тоа. Тоа е слобода. Ако има нешто противуствано, тука има институции на системот кои ќе го бранат Уставот, односно ќе повикуваат на одговорност според законите на нашата држава. Или оној пример со романецот или унгарецот што го кажа мојот почитуван пријател, поранешен претседател на Собранието на РМ, го респектирам и понатаму, г-динот Андов, ако сум тоа, ама јас зборувам на овој јазик, затоа што сум од Романија, односно не го слушав доволно од која земја е. Па зарем нашите министри албанци зборуваат кога одат надвор на албански? Јас сум убеден и сигурен сум и знам дека зборуваат македонски. Не е добро така да се постапи. Такви споредби не се добри. Мене од овој г-дин што седи позади мене, што не води сите нас, г-динот Тито Петковски ме испрати во Букурешт наместо него за една многу важна работа. Тој беше поканет во својство на претседател на Совет на меѓунационални односи. Јас земав толкувач со мене, јас знам на кој јазик зборував таму, односно на кој јазик читав. Јас знам чиј претставник сум. А во приватниот живот со оние што знаат ромски, ромски да говорам.

Според тоа, да не си држиме лекции овде на убаво однесување, на лојално однесување или незнам какво. Лојалноста нема да се види вака. Дали е ова заради тоа што имаме избори? Мислам дека малку е срамотно сега да разговараме за овие теми пред избори или да етикетираме дека што е ние имаме ли турци овде, Демократска партија на турците. Тие го употребуваат турското знаме, тоа е знаме на неговата држава, кој од таму се води, нема друго знаме од таа националност овде. Моето знаме е општо со боите и едно тркало и Индија го има тоа. Тоа го земавме само како знак. Што друго да земам? Тоа е, за тоа сме се определиле на Конгресот 1971 година. И химната е "Гелем - Гелем" со посебен текст и неможе некој да пее химна на мој фестивал, Интернационален фестивал "Шутка Фолк Фест" со триста варијации, со незнам кои зборови и тие ќе станат, како што беше критикувана една наша добра пријателка, еден колега, за што сум малку критикуван, писмо праќа една дама итн., е неможе тоа да биде така, па ве молам станете, химната се пее. Не е точно, не е таа химна, има посебна химна што е усвоена со посебен текст.

Да не ве замарам, за да не бидете во заблуда, овие две посети што ги имавме во Австралија од наши еминентни претставници, првата беше од г-динот Кљусев со придружба незнам која. Бевме претставувани како Македонија, како Парламент многу лошо. Ја имам

касета. Втората посета беше од г-динот Циле, мој добар пријател г-динот Васил Тупурковски и кога дојде овде, кога седевме ми рече: Дури ми беше срам, Фаик. Што е бе Циле? 1984 година тие имаа таму емисии на ромски јазик, а ние немаме ништо. Па ај ќе почнеме велам, никогаш не е доцна. Ја имаме и касетата, неговата касета. Не е ништо лошо за Република Македонија. Кој ќе го земе на одговорност г-динот Кљусев? Јас го респектирам и него. Нема што на одговорност. Тој така мисли. Сега, дали како претседател на Влада треба да мисли така или не треба пак и тоа е негово право. Меѓутоа, ние веќе сигурно поминуваме еден период не на прво испитување. Се учиме на тој пат кон демократијата и уште ќе се учиме. Има уште многу да учиме од тие што подобро од нас ја знаат демократијата, чии партнери стануваме. Не е тоа лошо. Ако вака направиме, ние правиме рески граници. неможам јас со моите комшии да не разговарам. Имам јас спроти мене комшии албанци. Нивните деца кај мене пораснаа, моите кај нив пораснаа. Заради тоа вакви муабети лошо е во овој Парламент да се кажат, заради општиот мир, заради општата благосостојба на оваа земја и заради сиромаштијата што ја трпиме сите заедно.

Да се надеваме дека еден ден ќе се надминеме себеси, како што кажав и вчера, веројатно други сили ќе дојдат по посреќни од нас и ќе не водат по исправно малку.

РИЗВАН СУЛЕЈМАНИ:

Почитуван претседателе, почитувани пратеници.

Навистина јас во последно време се повеќе и повеќе се збунувам и неznam што е целта на сите овие резолуции. Но, најчеста констатација е дека сигурно веќе почнува предизборната трка за одредени политички партии. Можеби тие со овие резолуции, со овие иницијативи ќе добијат некое повеќе пратеничко место, но никогаш и никаде не ќе имаат право дека навистина многу прават за нивната нација, односно за нивната држава, зошто и историски е докажано дека сите тие кои сакаат или бараат да им аплаудираат нивните нации, да ги гласаат и да бидат големи лидери, ништо во крајна линија не придонесоа за нивните нации. Напротив тие кои што најмногу придонесоа за нивните нации и нивните држави се тие луѓе кои после нивните иницијативи и ги изгубија изборите. Зарем треба да потсетиме, еден Де Гол кој е денес легенда на француската историја, тој по неговата голема иницијатива, по чија заслуга денес Франција е една од водечките сили во Европа ги изгуби изборите. Зарем треба да потсетиме, големата идеја на Маршал, која за прв пат беше покажана во еден институт, макар што беа 23 новинари, беше регистриран и виден само од еден новинар, затоа што визиите, големите идеи не се идеи, во моментот кога се даваат се прифаќаат и не се разбираат. А денеска, се со цел да покажеме дека многу нешта сакаме да правиме за Македонија и за македонците, предлагаме резолуција со која, во суштина, по мое длабоко убедување се тежи да се ускратуваат елементарните права кои се гарантирани и со Уставот и со постоечките закони.

Овде некои се повикаа на Законот, многу некои се повикаа на Уставот и тоа што решава Уставот. Забораваме под кои услови и како го донесовме тој Устав. И тогаш имаше место да се донесе ваква резолуција. Забораваме дека само 3 дена пред почетокот на расправата за Уставот, а гореше пред ова Собрание официјалното државно знаме. И тогаш имаше место за резолуција, но тогаш никој ништо не кажа. Во тие и такви услови каде што и на елементарните предуслови за донесување на демократски Устав не беа создадени, ние донесовме Устав. Но, тие попометните, тие што многу научија од нивната историја и од нивно искуство кажуваат дека уставите и добар устав е тој кој што е многу краток и неразбирлив, затоа што сите други уставни кои што се многу разбирливи, тие секогаш се рестриктивни, а ние правевме се со Уставот, на овој или оној начин одредуваме односно ограничуваме права.

И денес се поставува на дневен ред прашање, резолуција со која едно елементарно право на изразување на волја, желба, протест на категорија граѓани, а поготово политички партии, им се забранува. Дури овде се кажа, дека нема друга држава која употребува или во која се вее друго државно знаме. Јас и некои господа пратеници сега се вративме од Данска. Во Германија високо се вееше данското знаме, без германското. Додуша германците во Данска тоа го немаат. Но, високото чувство за поврзаноста на данците за нивниот национален симбол, германците многу добро го сфатиле, им дозволиле тие слободно да истакнуваат свое знаме и во празниците да веат воглавном дански знамиња и тоа на никого не му значело уценување на државниот интегритет.

Господа пратеници, по се изгледа ние сите по малку учиме и ќе учиме демократија. Но, премногу изгледа се вградени одредени критериуми во одредени политички глави, кои по

секоја цена сакаат и понатаму како во еден минат систем да се казнува идејата, не делото. Некој си замислува, дури се претвора во гатачка, може да претпоставува и чита мислења дека албанците си живеат тука, ама си сонуваат нешто друго. Па дали господа постои некаде во светот некој кој што казнува за сон, што некој сонува па јас да го казнувам.

Мислам дека, сепак денес треба да се зачува дигнитетот на овој Парламент и дефинитивно да почнеме да работиме по правилата на игра кои се воспоставени секаде во светот. Инаку јас апсолутно сум убеден дека со еден ваков ситен маркетинг, не ќе успеете многу да добиете на избори, а најмалку ќе придонесете за нивната нација, односно за вашата нација, односно за вашата држава.

АЦЕ КОЦЕВСКИ:

Почитуван претседателе, почитувани дами и господа пратеници, имајќи го предвид фактот дека пратеничката функција е една од најодговорните и најпрестижна функција во земјата, дека овој собир е најодговорен собир во државата, кој треба да има чувство за актуелните состојби, не само на внатрешен туку и на надворешен план, пред се во поблиското опкружување на Македонија и опасностите од нивното пренесување и рефлексива врз стабилноста на РМ.

Верував дека Собранието на РМ со голема почит и внимание ќе и пријде на резолуцијата што ја предложи ЛДП, затоа што таа длабоко Ве уверувам е предложена од многу добронамерни и благородни мотиви и цели, а не за правење на евтин политички маркетинг, затоа што сум длабоко убеден во тоа дека со вакви работи не може да се прави политички маркетинг, затоа што се тие многу опасни и може да имаат катастрофални последици за вкупната стабилност и опстанок на државата. Од тие причини ЛДП и нејзината пратеничка група се определија да му предложат на Собранието донесување на една ваква резолуција, пред се имајќи го предвид фактот на вознемиреноста и загриженоста кај голем дел на граѓаните на РМ, што се јави по одржувањето на митинзите кои беа одржани во РМ, на кои дел од граѓаните од албанска националност во РМ, ја изразија својата солидарност со невините жртви на Косово и опасностите што можат да произлезат од сето тоа. Тоа, и пред се имајќи ги предвид своите програмски определби за градење на хармонични меѓуетнички односи во РМ, за разрешување на недоразбирањата на тој план, со дијалог толеранција, меѓусебно уважување и не наметнување и имајќи го предвид ставот за целосна интеграција, почитувајќи ги уставните определби и меѓународните стандарди за правата на малцинствата.

Од тие причини ние се определивме на Собранието да му предложиме ваква резолуција за која сметам дека е од голем интерес и за граѓаните од албанско етничко потекло во РМ. Тоа ќе го аргументирам со следните факти.

Прво, според Уставот на РМ симболи на државата, како што е кажано во членот 5 се: знамето, грбот и химната на државата. А според членот 42, односно 48 од Уставот на РМ се гарантира правото на малцинствата "Слободно да го изразуваат, негуваат и развиваат својот идентитет и националните особености" што значи, инаку преведено, обичаи, култура, јазик, традиции, на соодветен начин, но не и со симболи како што се грбот, знамето и химната. Од тие причини ние од ЛДП воопшто не го оспоруваме правото на припадниците на албанската националност во РМ да го искажуваат своето незадоволство не само за настаните во Косово туку и за многу други прашања, како што не го оспоруваме правото на било кои групи, дали етнички, дали социјални во РМ, согласно Уставот, да ги изразуваат своите незадоволства и да го искажуваат јавно своето мислење. Впрочем, тоа е неоспорно право за секој граѓанин на РМ кое произлегува од членот 16 од Уставот на РМ, во кој се вели дека се гарантира слободата на уверувањето, совеста, мислата и јавното изразување на мислата и дека се гарантира слободата на говорот, јавниот настап, јавното информирање и слободното основање на институции за јавно информирање. Ова се едни од најголемите придобивки и темелни вредности воопшто на демократијата и темелни вредности на Уставот на РМ и тука никој не смее да чепка по тие неоспорни уставни права на граѓаните. Овде впрочем станува збор за неодговорниот однос, така да кажам, на политичарите, пред се министрите во Владата и пратениците, односно избраните и именуваните лица кои за разлика од обичните граѓани имаат многу поголема одговорност, пред се за вкупните состојби во државата, затоа што со својот однос треба да тежнејат да се разрешуваат и амортизираат неповолните меѓуетнички односи, кои можеби никогаш не биле на толку ниско ниво, како што се денес во РМ, а не со своите неодговорни постапки да даваат можности за вознемирување на јавноста или за дополнително ескалирање на состојбите како во Македонија така и пошироко во регионот. Нас ни се, впрочем, многу јасни уставните определби и законските определби дека секој одговара за своите дела според Законот во една нормална судска постапка, во која треба да се докаже дали е виновен. Овде едноставно ние бараме Собранието со актот како што е резолуцијата да го изрази својот политички однос кон ваквиот однос на министрите и пред се пратениците, за своите јавни настапи. А, се случи во РМ да бидат поддржани масовни

собири, пред се на граѓаните од албанско етничко потекло, собири на кои се извикуваше, сите сме ослободителна армија на Косово, а после тоа на тие собири да седи прво потпретседателот на Владата г-динот Насер Зибер, заедно со другите министри од Владата и пратениците од албанско етничко потекло во Собранието на РМ, а притоа после тој собир, ниту една политичка партија која учествуваше во тој собир да не се ограда од таквиот ставови. Исто така, се случуваше да се свири химна на Р Албанија, место да се свири химната на РМ. Јас не го оспорувам правото да не се свири химната на РМ, доколку тие тоа не го сакаат и до колку тоа не е законска обврска. Меѓутоа, од каде дрскоста на територијата на РМ да се свири химна на странска држава, на туѓа држава. Исто така, не се ограда и не реагираа на газењето на македонското знаме, како што и не реагираа на тоа што доминира знамето на албанската националност, кое за голема македонска трагедија во исто време е и знаме на една соседна држава. Се обидоа некои од претходните говорници топката да ја префрлат на терен, дека исто така и ние дека не сме реагираа на тоа што се случуваше во Крушево на одбележувањето на 2 Август, најголемиот македонски празник Илинден минатата година, што се разбира дека не е точно.

Прво, не само што ЛДП се ограда од тој настан, туку Партијата ВМРО-ДПМНЕ, чиј што член и претставник најверојатно беше господинот Ичо Гаврилов, кој по експресна постапка доби многу голема казна и сега се наоѓа зад решетките, се ограда од тој чин, како што сите политички партии па и студентите кои беа организатори на минатогодишните протести, кои се одвиваа пред Собранието на РМ, се ограда од гласните пароли од типот: “гасни комори за албанците”.

Додека од една страна, значи партиите во кои доминантно членуваат припадници на македонската популација се оградуваат од ваквите опасни појави, во исто време колегите од албанско-етничко потекло воопшто не го прават, затоа што се случува на собири каде што тие се организатори или учесници и тоа каде што учествуваа во првите редови.

Ние сметаме дека ова е од голема корист и за албанците во РМ, затоа што одговорните политичари кои ги водат партиите на албанците во РМ треба да знаат дека тоа не е вистинскиот пат по кој треба да се градат добри и толерантни меѓуетнички односи во Македонија, пред се имајќи го предвид фактот дека само на неколку десетици километри од РМ се води најверојатно војна, или се пролева крв на недолжни граѓани на СРЈ и дека, доколку направиме некои да речам несмасни постапки, може тоа да биде опасно за потпалување на фитилот и на наша територија. Од тој аспект сметаме дека Собранието на РМ како највисок претставнички дом на граѓаните, треба да изрази една своја политичка определба пред се заради загриженоста и вознемиреноста на граѓаните чии интереси ги застапуваме во овој дом и да им упати порака на избраните министри и пратеници дека не може да си играат и дека треба да внимаваат за своите постапки кои ги прават, затоа што не е сеедно каков е нивниот однос. Имавме ние прилики да слушнеме изјави од да речеме г-динот Џафери, кој е пратеник во овој состав на Собранието, од типот дека македонизмот е митска категорија, што значи дека не постои. Изјави дека албанското прашање треба интегрално да се решава на овие простори, што е една многу опасна теза која може да ја дестабилизира не само Република Македонија, туку и поширокиот регион. Изјави од типот на повикување на војна или менување на границите, создавање на голема Албанија, како што тоа го кажа г-динот Тачи, кој е потпретседател и еден од најодговорните луѓе во ДПА, во РМ.

Едноставно ние сакавме да укажеме на овие опасни и штетни појави. Верувавме дека оваа наша иницијатива ќе биде прифатена во Собранието на РМ, затоа што сметаме дека во оваа сфера треба до максимум да се почитуваат меѓународните стандарди за правата на малцинствата, дека тоа е вистинскиот пат по кој треба да одиме.

Г-динот Андов Ви кажа за изјавата на г-ѓата Дорис Пак во врска не само со ова прашање, туку и за другите работи што се случуваат во РМ. Впрочем, на сите треба да ни биде јасно дека Виенската Конвенција од 1961 година точно дефинира кога и каде може да се употребуваат знамиња на странски држави на територијата на некоја држава, а тоа е пред се во дипломатските и конзуларни претставништва и во резиденциите на амбасадорите и другите луѓе во амбасадите и на возилата на дипломатските претставници, никако дека тоа може да се употребува за други цели, затоа што тоа директно значи нарушување на дел од суверенитетот и територијалниот интегритет, или пренесување на суверенитетот и територијалниот интегритет или пренесување на суверенитетот и територијалниот интегритет на некоја друга држава врз територијата на наша држава.

Вие, во таа смисла, до некаде сте во право, воопшто не сте криви што се направи еден штетен политички компромис, наводно во името на граѓаните, а длабоко на негова штета со изгласувањето на Законот за употребата на знамињата на националностите во Република Македонија и во таа смисла Законот во членот 3 вели дека тој може да се употребува и на други собири, а под други собири можат да се подразберат и овие собири што се одржуваа во Република Македонија.

Од тие причини, почитувани колеги, ја предложивме оваа декларација, мислејќи дека на тој начин ќе изразиме едно расположение кај граѓаните на Република Македонија, дека на тој начин ќе придонесеме за намалување на тензијата во меѓуетничките односи кои постојат овде, имајќи ја предвид ситуацијата која се случува во поширокиот регион на Република Македонија, имајќи го предвид неспорниот факт што ние како македонци и албанци, можеби е лош збор, сме осудени, меѓутоа, едноставно сме повикани да живееме едни покрај други на ова мало парче балканска земја и едноставно мора да ги регулираме и добро поставиме меѓусебните односи, доколку сакаме мирот да владее долго на подрачјето на Република Македонија. Ви благодарам.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Има збор Томислав Стојановски.

ТОМИСЛАВ СТОЈАНОВСКИ:

Почитуван претседателе, почитувани колеги и колешки пратеници. Читањето на оваа резолуција не смее да биде вулгаризирано, дека е тоа спротивно на Уставот и дека практично со оваа резолуција се санкционираат, пред се или се суспендираат одредени закони и сл.

Резолуцијата мора да се чита пошироко, мора да се анализира нејзината побуда што е доставена до ова Собрание и мора да се има чувство дека Резолуцијата значи една загриженост за едни состојби на еден план, кои можат да имаат далекусежни негативни последици по мирот, безбедноста, стабилноста, па ако сакате и иднината на Република Македонија. Неспорно е правото на собирање, изразување револт и сл. Јас немам намера тука да го толкувам Уставот и да им конкурирам на добрите познавачи на Уставот. Самото толкување на Уставот практично тие колеги пратеници ги заринкува да не знаат да ја толкуваат практичната примена на Уставот. Ако е така, ако тие застапници на Уставот и законите веројатно не би влегле во овој собраниски дом по толку оспорени и укинати одредби, одлуки, делови од Устав, од закони итн.

Мислам дека, резолуцијата воопшто не навлегува во таа насока. Резолуцијата има една многу широка филозофија да нема намера да спречи некого да оди каде што сака, но во интерес на она што сите го зборуваме денеска дека сме лојални граѓани на оваа држава, дека ги застапуваме интересите на државата, тогаш оваа резолуција експлицитно им порачува на тие избрани функционери дека мораат да внимаваат на своето однесување во улога на тие највисоки функции на кои ги избираме тука. Потпишувањето на изјавите на министрите тука дами и господа е заклетва, а кога некој ќе се заколне има светост има и обврска. Тоа е правата суштина. Ќе извините дека тие министри не се обични граѓани на оваа државата. Тие се 20 на број заедно со премиерот. Нив ги избира овој Парламент на предлог на мандаторот. Не може да биде сеедно каде тие ќе се појават, каква изјава ќе дадат, како ќе се однесуваат и која иконографија на тие собири ќе биде пред нивните очи. Затоа што тоа се претставници на Владата, а тоа значи и на земјата во која што живеат.

И сега доаѓаме до клучното, дали може на ваква позиција да постои двоен морал, двоен аршин и двојно однесување? Сигурно дека не може и не смее и не треба, во спротивно сето тоа ќе биде една фарса од која практично штета ќе извлекуваме ние како граѓани на оваа држава. Не може да се седи на две столици. Еден од водечките пера на македонското новинарство вака рече по однос на првата резолуција, значи министрите можат да седат на две и на повеќе столици зависно од дневниот интерес или долгорочен. Не можеме да прифатиме министри во Владата на Република Македонија/им е сеедно која иконографија, кои се пораките од тие митинзи на кои тие учествуваат. Убаво еден колега пратеник децидно ни ги прочита обврските од употребата и на химната и на знамето на државата Република Македонија. Точно е дека таму под второ стои дека може да се употребува знамето на Република Македонија и на политички собири и точно незадолжително стои дека може да се интонира химната на Република Македонија. Што е тоа што сега овие личности им пречи да се истакне знамето на Република Македонија и да се интонира државната химна на Република Македонија. Што е тоа што ним им пречи? Очигледно им пречи, законот не обврзува, но вели може. Дали треба да постои добра волја, желба и изразена подготвеност дека тоа се симболи на државата во која владее конкретната личност и министер. Ако е така, зошто тогаш не се користи тој дел од донесениот и усвоениот закон. Сигурно дека ние кои не го гласавме законот за употреба на знамиња на националности предвидувавме вакви конфликтни состојби, недефинирани и со право овој закон го нарековме хибриден закон и Уставниот суд е на мака да донесе исправна одлука која ќе мора да ја санкционира употребата на овие знамиња, ако е Уставен суд во права смисла на зборот, а верувам дека е.

Беше изнесено дека во некои држави можат да се употребуваат знамиња. Јас бев во таа делегација и ќе ви пренесам дека нема шанса германско знаме да се употреби во Данска и обратно данско знаме се употребува во оние места кои значат практично колонија, да не речам касарна, каде практично се одбележува дека тука живеат данци по националност во држава Германија, никакво

официјално употребување, никаква јавна употреба најмалку провокативна и масовна употреба. Добро е што отидовме да видиме, видовме дека нема шанса за високо образование на националности ниту се помислува на такво нешто. Добро е што видовме дека малцинството е малцинство и има народ. Имаше една ваква изјава од данци во Германија, дека тие се среќни кога можат да остварат контакт со членови на Владата на покраината каде што припаѓаше тоа гратче. Среќни затоа што остваруваат контакт по низа прашања, а ние им кажавме дека нема потреба од такво нешто, затоа што во нашата Влада малцинството партиципира пет министри и потпретседател и сме горди со тоа. Но, дали сега овие министри таа позиција и таа наша подготвеност дека сме еднакви сите, дека треба да бидат застапени сите граѓани на оваа држава подеднакво во сите овие институции на системот, дали сега и возвраќањето е со иста мерка? Не. Да размислиме што значи ако ние вчера цел ден тука промовираме независно Косово, држава, промовираме намерно и промовираме и провоцираме пред целата јавност, ако ние званично употребуваме назив Република Косово, Република Косово независна држава Косово, ако знаеме дека веќе имаме прогласено Илирида во Република Македонија и никој не се откажа од таа Илирида, дали значи дека таквата состојба многу бргу ќе ни се преслика и во Македонија.

Тоа е она дами и господа што народот го вели, "оној што ќе се изгори дува и на кисело млеко". Не можеме овие настани, овие митинзи да ги минимизираме и нивната опасност ја сведуваме дека нема причина сега да се разговара за нив, а кога треба да разговараме? Тогаш кога ќе дојде некој да не учи како треба да ја организираме државата, како треба да бидеме толерантни, а дали има поголема толеранција од ова што во овој Парламент сме заедно? Меѓутоа, неможам да прифатам дека вербален деликт заговор дека некој очекува војна во оваа држава. Не е тоа вербален деликт. Не може да биде вербален деликт кога секој ден откриваме бункери со оружје во оваа држава. Дали е тоа вербален деликт, ве молам, или е материјален доказ. За која намена е тоа оружје? Каде оди тоа оружје? Дали ги вознемируваат граѓаните овие информации? Зарем нема потреба да дискутираме во Парламентот? Како нема потреба. Сите сме и возбудени и со право граѓаните од нас бараат дополнителни информации кои ние, за жал, ги немаме. Ние два дена расправаме без претставник на Владата. Треба да бидеме навредени за таа работа. Да нема претставник на Владата на вакви два важни документи, ќе ве молам. Седат празни првите три реда обезбедени за претставници на Владата. Со полн респект за ангажирањата и за се што го прават, но да нема претставник денеска тука да ни одговори, па резолуциите, дами и господа, се иницирани од општите состојби.

Прашање е текстот дали е најпрецизно одбран, дали е најсоодветен, меѓутоа факт е дека не е предизборен маркетинг, туку огромна загриженост на граѓаните за она што ни се случува и што некој мирно и слепо го гледа точно во интерес на својот предизборен маркетинг и позицијата која ја има. Ако не е така, тогаш зошто и понатаму Тетово и Гостивар остануваат без челни луѓе. Ако јавно тогашниот министер за правда господинот Поповски кажа дека територијалната поделба на Тетово и Гостивар е конципирана под притисок на министрите албанци во Владата, за да се овозможи во тие два града да победи кандидат на партијата ПДП. Но, се случи што се случи победија претставници на друга партија ПДПА. Што би било најнормално и најприродно? Најнормално и најприродно е во тие два града да се именуваат повереници од партијата ПДП, која коалицира во централната власт, со што ќе се овозможи една координација и едно заживување на овие две локални самоуправи. Сосема нормално и сосема природно. Таму не можат да се прават сега обиди ќе го именуваме оној, ќе го именуваме овој па ќе ни откажува или не. Сосема природно и нормално ако ПДП е партиципиент во централната власт, мора да му се даде довербата, бидејќи Владата го именува повереникот на претставник од партијата ПДП и во Тетово и во Гостивар, за што има и целосна поддршка од сите политички субјекти. Ако не е во прашање сега нешто друго? Што е сега тоа нешто друго? Нема да се замеруваме со други политички субјекти, а ваму сме подготвени да се замериме со целиот македонски народ во оваа држава, со присуството, со изјавите, со настапите, со иконографијата, со пораките на овие митинзи.

Ве молам. Не може да има такво однесување и да се правда дека ова е начинот на заеднички соживот. Заедничкиот соживот е ова што јас ви го предлагам дами и господа, ова за што имате поддршка и мора да се издвојат овие работи. Вчера еден почитуван колега пратеник многу елаборираше исфрлајќи тези и антитези за да суштината биде, не знае тој каде припаѓа СДСМ, каде се наоѓа СДСМ? Па СДСМ се наоѓа заедно со ПДП и оди натаму каде што оди ПДП во овие активности. Неутралната позиција е изгубена, дами и господа, изгубена е неутралноста и позицијата на СДСМ не може да се затскрива зад позицијата на ПДП, затоа што тоа е актуелната власт на оваа држава и секаде тие настани имаат и таква конотација и таква квалификација и таква реална опција. Со опозицијата не може да се оди ваму и таму. Тоа е едно или сме за неутрална позиција или

практично ја прифаќаме таа позиција на пристрасност во овие услови и тоа позиција на она што секој го осудува.

Мислам дека прашање е на вкус дали оваа резолуција требаше вака да биде конципирана, можела да биде и поинаку, прашање е сигурно на она дали сакаат да се сфатат пораките од оваа резолуција со тоа што сигурно нема да ве повикувам да ја гласаме оваа резолуција, бидејќи таа резолуција нема да биде изгласана. Но, мислам дека има длабоки пораки, има сериозни пораки и најмалку треба овие пораки да се сфатат како маркетинг, туку треба да се сфатат како реална опасност она што значи објективна констатација, дека Македонија во овој период се наоѓа во многу покомплицирана и понепријатна, многу поодговорна положба отколку при донесувањето на референдумот за осамостојувањето). Да бидеме свесни на оваа позиција да не се занесуваме дека статусот на Македонија е дефиниран и решен. Не случајно господинот Солана од Варшава ни порача, вие сами ќе си ги решавате проблемите и за граница и за јазик и за ентитет и за малцинства и за соседи. Кога ќе си ги разрешите ќе имате поголеми шанси да бидете членка во тие асоцијации. Никаде не кажа имате наша полна поддршка во сите овие односи со соседите.

Затоа сакавме, зборувам во множина нека ми биде дозволено од предлагачите на резолуцијата, сакавме на еден ваков начин да обезбедиме една максимално можна неутрална позиција, која ќе ни овозможи во поволен момент една поинаква по офанзивна политика, во однос на она што значат овие проблеми и она што значи дека сепак ние потполно заборавивме дека постојат делови и од македонскиот народ кои живеат во соседните земји. Благодарам.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Дали уште некој бара збор?

Има збор господинот Исмет Рамадани.

ИСМЕТ РАМАДАНИ:

Господине претседателе, почитувани пратеници кои сте тука, јас навистина денеска сум изненаден само со тоа што сеуште за жал има многу незнаење, но ако се прави тоа намерно, тогаш не би бил многу разочаран, затоа што знам дека политиката е тоа. Дури не се согласувам и со тие што велат, па оваа резолуција е чист маркетинг на една политичка партија. Па нека си биде и маркетинг. Што? Да видиме во маркетингот понекогаш има и негативни ефекти, има кој тоа да го процени и оцени.

Меѓутоа, тука имаше и закани, можеби тонот не беше толку висок, меѓутоа имаше закани. И сега јас си мислам на тие што рекоа: функционерите на ПДП, пратениците на ПДП треба да внимаваат, нека внимаваат што зборуваат, како постапуваат. И тука и координаторот на ЛДП рече мојот колега Аце Коцевски со македонско етничко потекло. Тоа значи дека му давам одговор јас како албанец со етничко потекло. И сега сме во една дилема кој што е сега, потеклото се знае, меѓутоа идентитетот е во прашање дали е неговиот или мојот. Навистина кога една политичка партија преку својата пратеничка група од либерал преминува во демократи, па од демократи сега се разбира се припрема теренот за да можат да стигнат до ВМРО. И веројатно кога се прават плановите за да се излезе можеби на заеднички настап на изборите што доаѓаат, грешката ќе биде голема ако нивните настапи денеска на некои поединци со исклучоци е, грешката е токму таму каде нивните настапи денеска личеа на настапите од 1990 година на ВМРО-ДПМНЕ, а ВМРО-ДПМНЕ не е веќе таа од 1990 година. И навистина јас еднаш на нивниот лидер, тука беше седнат, му кажав дека не е добро ако крахираш политички, па после веќе не можеш да се снајдеш па да се најдеш каде што не треба.

Исто така, тука некој на оваа говорница се однесува како од позиција екс катедра, или мислат дека сеуште е претседател на Собрание и ни држат лекции како да сме ние деца, како ние да немаме никакво искуство во овој политички живот, или парламентарен живот овие осум години. Немојте, па тоа веќе може да биде дури и навредливо. И такво однесување не признаваме. Јас не знам што е целта, иако знам што е целта, меѓутоа политичка едукација од друга политичка партија мене да ми даде некој е навредливо, затоа што мојата партија се вика Партија за демократски просперитет. Јас во душата можам да бидам либерален, но не мора да бидам па партиски либерал-демократ, ВМРО, се во еден куп и неznam што. Сепак идентитетот партиски се знае. И што е ова настојување со дигање на глас мораме ние да мислиме како што мисли таа политичка партија, која поднесува сега некоја резолуција, што е ова дека вие не смеете да бидете со вашите граѓани на собири, на протести. Дали од тоа се констатира, се извлекува заклучок, односно сака некој да рече дека: јас сум те бирал тебе, што бараш таму кај твоите граѓани да протестираш, јас сум те довел тука. Такво размислување, јас просто се чудам денеска. Што барате вие да протестирате за настаните во Косово, односно да се солидаризирате со жртвите, со сето тоа. А каков беше собирот? Што беше мотото на собирот? Па наместо да се каже: алап да ви е. Сто илјади граѓани, ниедно извикување, ниедна парола немаше антимакедонска. Јас бев таму. Знаете ли вие што значи 100 илјади граѓани, ниедна антимакедонска

парола и никој ништо, ниеден збор не викаше против Македонија и тоа во време кога се случија и политички затварања и се. И никој не може да даде, не сака ни да даде некоја позитивна оценка на сето тоа. А со кого да се солидаризираме? Да не мислите да се солидаризираме со Милошевиќ и неговата политика? Па бегаат неговите од него. Зарем толку не следите, не пратите, бегаат неговите. Па еве, таа Црна Гора сака да бега од него, не сака таков режим. Тие не бегаат од Србите, бегаат од таков режим, не сакаат и тие се постројуваат со демократскиот свет. Како можам јас сум лојален на државата, но не можам да бидам лојален на господинот Станковски, јас со име и презиме ќе го кажам кога. Во едно Собрание во општина Карпош бевме седнати заедно, тој беше претседател на тоа Собрание. Се формираше Советот на општина Кондово. И како што разговаравме пријателски, како колеги од ова Собрание, кога со закон е предвидено и на македонски и на албански да се зборува во собранието, на општинските собранија каде што се мнозинството албанци. И одеднаш како да го фати струја избега од мене и излезе. Јас не знаев. Кога ми кажуваат: па излегува затоа што слушна нешто албански и тој кога ќе слушне нешто албански како да го фаќа некоја треска, некоја струја и бега. Истото го направи вели и во с. Дворце, бегаше. Што значи тоа? Па како можам да бидам јас со него, како да го кооперирам, да разговарам со него кога ама само кога ќе слушне еден албански збор веќе тој е болен. Каква аверзија. Тоа е тешко и со таквите нивното однесување е центрифугално, тој те исфрлува, тој не сака да бидеш со него.

Мислам дека, тие се ситуации за кои ние мораме отворено да разговараме.

(Од место му дофрлува пратеникот Слободан Даневски).

Сакаш да те спомнам? Не ми дава достоинството, затоа што знам каков си, кој си и што си. Тука се спомнуваше Дорис Пак. Како тоа вешто некој знае да го прави. Ќе го извлече тоа што му е во полза. Јас не се лутам. Дорис Пак зборуваше 30 и колку минути, но ќе го извлече, ќе го каже тука, а јас бев во Охрид, јас бев во Брисел и знам што и како ни рече Дорис Пак, таму имав колеги. И не треба да се извлече само тоа што тебе ти е од корист, туку треба да се извлече сето тоа што е кажано од Дорис Пак, да речеме како шеф на таа делегација за соработка со југоисточна Европа. Тука некој рече: неодговорност.

(Пратеникот Слободан Даневски дофрлува од место).

БЛАЖЕ ФИЛИПОВСКИ:

Молам, за внимание.

ИСМЕТ РАМАДАНИ:

Пушти го потпретседателе, пушти го.

БЛАЖЕ ФИЛИПОВСКИ:

Немојте, мене ми е должност да обезбедам нормални услови за работа.

ИСМЕТ РАМАДАНИ:

Јас дури не го гледам дека е тука.

Сите овие предлози, односно и тоа што беше резолуција вчера и денеска не што се неприфатливи, туку морам да ви кажам дека ние како пратеничка група дури сме изненадени и тоа доста изненадени и сега сме во едно размислување од каде овие резолуции, овие предлози протурени во една пратеничка група која е во опозиција и за која имавме и имаме респект и навистина имаме респект, затоа што сепак се работи за една Либерално демократска партија т.е., пратеници во број кој би требало да претставуваат една конструктивна опозиција.

Меѓутоа, со настапите, со иницијативите навистина ни оставаат впечаток дека, каде залутуваат, што е тоа. За среќа во нашата политичка партија, односно во нашата партија и парламентарна група тек ќе ги правиме овие анализи, иако нашите анализи веќе се јасни и покажуваат што е ова. Добро е што денеска експонентите од оваа пратеничка група излегоа на говорница, нивниот шеф излезе после да го покрие сето тоа, меѓутоа се кажа токму тоа што покажуваат нашите анализи во нашата пратеничка група и за жал прво за нив како пратеничка група и како партија убеден сум до крај дека граѓаните на РМ нема тек така да го прифатат, затоа што добро знаат граѓаните како и со кого понатаму, мислам го кажуваат и ја изразуваат нивната доверба.

БЛАЖЕ ФИЛИПОВСКИ:

Дали некој друг бара збор? Никој.

Бидејќи никој друг не бара збор го заклучувам општиот претрес.

Отворам претрес по текстот на Предлог - резолуцијата.

Господинот Станковски има реплика.

ВЛАДИМИР СТАНКОВСКИ:

Прво, ќе бидам многу краток и јасен. Јас во мојот живот имам многу пријатели албанци и се гордеам што се мои пријатели, се дружам со албанци и мои пријатели се албанци кои ја почитуваат оваа држава. Со таквите се дружам и ги имам многу. Пример за тоа е јас сум веројатно еден од

ретките кој како претседател на општина Карпош, имав возач кој беше од Свилари и се вика Ружди. И сега е сеуште во општината. Не го затеков кога дојдов јас, го примив кај мене да работи, затоа што мислам дека е чесен, одговорен и вреден. Што се однесува до селото каде што пуштав мост во употреба, за среќа на граѓаните на Дворце навистина бев таму присутен и навистина не дозволив да се зборува на албански и само на албански, бидејќи тогаш кога се случуваше пуштањето на мостот сеуште не беше донесен Законот за локална самоуправа, каде што се дефинира точно користењето на јазиците во локалната самоуправа. Значи го почитував строго законот. Ако беше поинаку, ќе постапев точно по законот и никако поинаку. Инаку после тоа пуштање на мостот отидовме сите Албанци, Македонци во еден ресторан, директорот на рудникот Радуша приреди една мала свеченост и таму си наздравивме. Тоа сакам да го кажам во однос на се што беше кажано од господинот пратеник.

И забораив да кажам никогаш не се ежам од албанци. Јас навистина многу ги сакам јазиците, не сакам да кажам дали зборувам некои јазици, но можам да кажам дека многу знам и од албанскиот и се гордеам исто со тоа дека знам да кажам многу зборови и да се разберам со некого.

БЛАЖЕ ФИЛИПОВСКИ:

Дали некој друг бара збор во врска со текстот на резолуцијата? (Никој).

Бидејќи никој не бара збор, го заклучувам претресот по текстот на резолуцијата.

Објавувам пауза до 15,45 часот.

(По паузата седницата започна со работа во 16,15 часот).

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Застанавме кај точката 13, тоа е Предлог на резолуција.

Затворен е текстот на Предлогот на резолуцијата, отворам претрес по Предлогот на резолуцијата и Предлогот на резолуцијата го ставам на гласање.

Процедурално господинот Симјановски.

НАУМ СИМЈАНОВСКИ:

Почитуван претседателе, почитувани колеги пратеници. Мислам дека процедурата е во фаза на изгласување или неизгласување на резолуцијата. Ако е така тогаш, моето процедурално барање беше да истакнам како ќе гласам и нормално да образложам зошто така ќе гласам.

Нормално, бидејќи член на ЛДП, која е подносител на оваа Резолуција, ќе гласам за резолуцијата, аргументите кои ги истакнаа моите сопартитици од оваа говорница, комплетно ги поддржувам и не би се осврнал на нив, би се осврнал на два-три пункта, кои по мене ценам дека не беа опфатени до аргументирањето на самата резолуција, а мислам и одредени прашања кои тука се покрената ќе добијат една нова димензија и ново светло.

Морам да истакнам, некои обвиненија кои беа покренати тука, ние како либерали, како членови на таа партија дека сме против албанците и дека сме против некои граѓански права на албанците, ги отфрлам, напротив истакнувам со една ваква резолуција со пристапот на либерал демократијата на македонското политичко тло, токму се дава една нова димензија во однос на тие граѓански права, меѓу кои граѓански права и ова право на слободно манифестирање и организирање на одредени демонстрации, што не е спорно и учеството на тие граѓани како од албанска националност, сигурно биле учесници и други националности, можно е тука да бидат учесници и граѓани на Република Македонија и останати граѓани на Република Македонија. Единствено дискутабилно прашање е зошто биле присутни на тој настан, што нормално имплицира одредена политичка димензија во целава ситуација, зошто и кој бил основот за учеството на лица кои се гласани од ова Собрание и кои се директно инволвирани во извршната власт на Република Македонија. Дали со учеството на тие лица, а морам да кажам, што е посебно за потенцирање во оваа ситуација, за жал немаше воопшто присуство при разгледувањето и при дискусиите по оваа резолуција немаме претставници од Владата, што не беше случај при првата резолуција која ја поднесе ДЦП. Значи моето прашање е зошто немаше и по оваа резолуција одреден став од извршната власт, ако не став, тогаш персонално видување на пооделни министри по оваа резолуција, кога веќе имаме учесници од извршната власт. Требаше да се види и требаше да се подискутира и требаше да го чуеме и тој званичен став на извршната власт, која знаеме дека тука е изгласана од ова Собрание а морам да истакнам и одредени постулати од таа свечена изјава.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Господине Симјановски, ве молам деловничките пет минути се поминати.

НАУМ СИМЈАНОВСКИ:

Се при крај.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Не треба да престанете.

НАУМ СИМЈАНОВСКИ:

Изјавиле дека тие совесно и одговорно ќе ја вршат својата функција и ќе се придржуваат на Уставот и законите и ќе се борат за заштита на суверенитетот и интегритетот на Република Македонија. Мислам дека сепак требаше на ова прашање да добиеме одговор, меѓутоа не го добивме, а сепак оваа добра позитивистичка идеја, предложена на нашава резолуција не доби еден позитивистички дијалог од останатите членови на Собранието на Република Македонија. Инаку таа идеја на мирен соживот не само да се живее во нашава држава, туку таа идеја треба да заживее и многу пошироко.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Ве молам господине Симјановски.

НАУМ СИМЈАНОВСКИ:

Да не се имплицираат само за нашава држава, туку пораките со оваа резолуција се даваат далеку пошироко на целиот Балкан.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Ве молам навистина да го почитуваме деловникот.

Никој не ја ограничува дискусијата. Секој можеше во општиот претрес да се јави и да говори колку сака и час и два, но кога поминуваме на гласањето, да го почитуваме деловникот.

Кој е за Предлогот на резолуцијата, молам да крене рака? (21).

Кој е против? (47).

Кој се воздржува од гласање? (3).

Констатирам дека Собранието не ја донесе Резолуцијата.

Минуваме на точката 14 - Предлог на декларација за осуда на нуклеарните проби во Индија и Пакистан.

Предлогот на декларацијата Ви е доставен.

Отворам општ претрес. Молам кој бара збор? (Никој).

Бидејќи никој не бара збор, го заклучувам општиот претрес, отворам претрес по текстот на Предлог на декларацијата.

Дали некој бара збор? (Никој).

Бидејќи никој не бара збор, го заклучувам претресот по текстот и Предлогот на декларацијата го ставам на гласање.

Кој е за, молам да крене рака? (71).

Дали има некој против? (1).

Дали некој се воздржува од гласање? (1).

Констатирам дека Собранието ја донесе Декларацијата за осуда на нуклеарните проби во Индија и Пакистан.

Минуваме на точката 15 - Предлог на декларација за унапредување на еднаквоста помеѓу половите во процесот на одлучувањето.

Предлогот на декларацијата ви е доставен.

Отворам општ претрес. Молам, кој бара збор?

НИКОЛИНА ТРАЈАНОВСКА:

Почитуван претседателе, почитувани колеги пратеници.

Како предлагач на оваа декларација, навистина сум хендикепирана после толку декларации и резолуции, меѓутоа, јас ќе се обидам да го задржам вашето внимание. Сосема на кратко.

Последниве години, членството на Советот на Европа се зголеми кога на оваа организација и пристапија државите од Централна и Источна Европа. Транзициониот преоден период низ кој минуваат овие држави, покрај другите, својствено, му е една празнина во воспоставување структура втемелен врз рамноправноста меѓу половите.

Се повеќе расте свеста дека ниту едно демократско општество не може да ја прифати ситуацијата, во која половина од населението е делумно или целосно исклучено од донесувањето на одлуките што ја засегаат целата заедница, ниту пак може да ја прифати ситуацијата во која половината од населението е маргинализирано од основните граѓански права и обврски. Сосема спротивно, секое општество што сака да биде демократско, нужно мора да ги гарантира подеднаквите можности за сите свои членови, жени и мажи.

Ваквата свест постепено го пренесува прашањето за еднаквоста помеѓу мажите и жените од маргините на социјалната расправа во арената на политичкото однесување. Она

што некогаш претставувало само општествено и социјално прашање, сега се претвора во политичко прашање и во прашање на човековите права, што бара свои политички решенија и зголемена видливост за сите негови последици, не само врз жените туку и врз мажите и врз општеството во целина. Позицијата на жената се менува насекаде, иако таа варира од земја до земја, како последица на политичките, економските и социјалните и културните фактори.

Без оглед на овие разлики, општо е признаен фактот дека оваа нова перспектива на еднаквоста, како основно право и како предуслов за изворната демократија, претставува основна вредност во општеството, со чии политички консеквенции сите мораме да се соочиме. И покрај тоа што ова прашање ги засега сите европски земји сепак тоа е посебно релевантно во поглед на земјите во транзиција, во кои политичките, економските и социјалните промени често имаат тенденција на негативно влијание врз позицијата на жената. Бидејќи начелото на жените и мажите претставува составен дела од групата вредности, начела и стандарди што ги поддржува Советот на Европа, ова прашање целосно треба да биде вградено во најновите програми за соработка и помош на земјите од Централна и Источна Европа.

Секако приоритет треба да се даде на воспоставувањето на мрежа на иницијативи, што потекнуваат од здруженијата, со занемарување на нивните разлики, за да се поведе борба против незаинтересираноста и отпорот. Треба да се охрабрува кружењето на информациите и создавањето на општествени сили што ќе бидат способни да вршат притисок врз јавноста и врз политичките сили, да се земат во разгледување оние прашања што се особено важни за жените и рамноправноста.

Искуствата во земјите од Централна и Источна Европа, покажуваат дека од непроценлива важност е постоењето на некое институционално тело за прашањата на жените, тело кое ќе биде способно да ја брани специфичната вредна точка во рамноправноста, што не се зема предвид на другите места. Од друга страна треба да постои врска со мрежата на здружение на жените. Невладините организации мора да имаат силен поттик и поддршка и правна рамка за нивниот статус, кои ќе бидат поволни за изградба на едно силно граѓанско општество.

Во таа насока, моите размислувања одат во правец на формирање на посебна комисија во рамките на Собранието, која ќе ги разгледува сите законски проекти што Собранието ги донесува од аспект на правата на жената. Или уште понатаму, размислувања кои одат во насока на стварање на посебно министерство за женски прашања, што не е непозната пракса во европските држави со развиена демократија.

Денес ја имаме конечната верзија на текстот на Декларацијата за унапредување на еднаквоста помеѓу половите во процесот на одлучувањето. Група пратеници имаат поднесено амандмани. Јас тие амандмани ги прифаќам и стануваат составен дел на оваа декларација.

НАНО РУЖИН:

Дами и господа пратеници, приклучувајќи се кон Предлогот на декларацијата за унапредување и еднаквост меѓу половите, би сакал да истакнам дека ни причинува особено задоволство, што тој предлог беше инициран од страна на госпоѓата Трајановска, член на ЛДП, иако знаеме дека во суштина низ историјата ако некој направил нешто за еманципацијата на жената тоа е Левицата, односно социјалдемократијата. На тој начин навистина ја споделувам идејата во нашето општество многу поголемо значење да и се даде на жената, бидејќи самите знаете дека и жената во нашата култура и традиција е доста присутна, меѓутоа, мошне малку присутна во политиката. Да не ве потсеќам на разните сказни околу тоа што значи ликот на мајката, за жената во Втората светска војна, исто така жената која што постојано била на маргините, која што постојано била жртва на семејството итн. Затоа, поддржувајќи ја оваа Предлог на декларација за унапредување на еднаквост меѓу половите, како што гледате јас овдека фигурирам меѓу иницијаторите на оваа декларација, исто така фигурирам и меѓу оние кои што ги предлагаат овие амандмани за еден фер плеј во политичката битка што претстои околу изборите и се надевам дека политичките партии ќе ја респектираат суштината на оваа декларација и во нивните редови ќе пронајдеме поголем број жени претставнички на понежниот пол, кои што исто така со успех ја вршат и можат да ја вршат својата пратеничка функција. Впрочем и ние исто така имаме меѓу нас четири колешки жени, кои што независно од нивната политичка припадност, исто така со задоволство би можеле да констатираме дека навистина чесно си ги обавија

овие четири години од нивната политичка активност. Се надевам дека во идниот состав и овој Парламент нема да биде според застапеноста на жените на еден од последните места во Европа. Се надевам дека процентот на жените ќе биде многу поголем во идниот Парламент, односно по изборите во следнава Есен.

ПЕРСИДА МАЛИНСКА:

Почитуван претседателе, почитуван заменик министер, почитувани колеги. Многу ме радува што од предлагачот, односно од предлагачите на оваа декларација за еднаквоста меѓу половите во процесот на унапредувањето нашите амандмани ги прифати госпоѓа Трајановска, со тоа на еден начин по мое длабоко уверување се подигна и степенот на нивото на жените во нашава држава. Како што и впрочем доликува. Оваа тема навистина е многу варијабилна, ќе бидам кратка, нема многу да зборувам, меѓутоа според мое длабоко уверување, сепак зборувајќи како жена една врста е на хендикеп за жените, отколку едно унапредување на процесот на еднаквоста меѓу половите во процесот на одлучувањето, бидејќи поистоветувањето на чесноста, на квалитетот на знаењето на жените, јас во првата верзија, не бев присталица да го прифатам, бидејќи сепак сето ова што го набројав и чесноста и квалитетот и знаењето на жените со квоти да се споредува нивната застапеност, во било која сфера на живеењето не би го прифатила, ниту како жена, ниту како стручњак од одредена област, а уште помалку како пратеник, од едноставна причина што во Република Македонија не постои дискриминација на жените по ниеден основ. Уставот ја гарантира еднаквоста на сите и забранува секаква дискриминација. Сите права и слободи им припаѓаат на сите граѓани, без оглед на нивните разлики по пол, по возраст и националност, религија, политичко или некое друго уверување. Впрочем, поради високиот степен на почитување со разум и свест, граѓаните на Република Македонија, вклучувајќи ги пред се и жените, за кои денес зборуваме, се однесуваат во духот на една општа човечка припадност. Заложбата на оваа декларација ја поздравувам. Јас ќе гласам за неа, секако како составен дел, заедно со амандманите, ја гледам единствено како поттик на една реафирмација на еднаквите права на жените во процесот на одлучување, како неотуѓив, интегрален и неделив дел од универзалните човекови права, кои се и фундаментално имплементирани во Уставот на Република Македонија.

Исто така, ги поздравувам активностите на невладините организации во Република Македонија во промовирањето и унапредувањето на принципите на еднаквоста помеѓу половите и нашата обврска за континуирано следење на документите и препораките на Советот на Европа, Обединетите Нации и другите релевантни меѓународни организации во областа на еднаквоста меѓу половите и нивната имплементација во практиката. Дека е тоа така практиката покажа дека политиката на Република Македонија овозможи Република Македонија да стане релевантен фактор на мирот и стабилноста во регионот и пошироко, држава која што е отворена за соработка со сите земји во светот, врз основа на взаемно почитување и доверба која се изградува врз европски основи, придржувајќи се кон меѓународните правила, со примена на меѓународното право и почитување на човековите права.

Поголемото учество на жените во процесот на одлучување, врз основа на критериумите за номинирање на жените на кандидатски листи како составен дел на мултидисциплинарна стратегија, со јасно дефинирани цели на еднаквост помеѓу половите во општествено - политичкиот живот како идеја за унапредување и развој, потполно ја поздравувам.

Меѓутоа, морам уште еднаш да повторам дека номинацијата на кандидатите според квоти, воопшто не го прифаќам од сосема едноставна причина. Тоа сепак ми личи на една деградација на личноста жена. Во процесот на одлучувањето ни се потребни јаки личности, пред се способни кои поседуваат одредени квалитети, без разлика на полот, возраста итн. Впрочем, и во процесот на одлучување со унапредувањето на еднаквоста меѓу половите, не е потребно само овој процес ни да го јакнеме во органите на власта, туку во сите сфери на живеење, а посебно во науката како основен двигател на развојот на една држава. Ќе наведем само еден одреден пример за развојот на науката во изминатиот период во однос на жените. Во 1944, 1945 година 67% од населението било неписмено. Тоа најмногу факт е дека биле жените. Пописот од 1991 година кажува дека тоа е процент намален на 5,7% кај жените во градовите и 11,5% за жените на село. Пописот од 1994 година кажува дека процентот на неписмени жени во вкупното население над 10 години изнесува 4,1%. Ме радуваат податоците во 1997 година, ова се од поновите податоци, каде што од вкупно 77

лица кои што магистрирале, 48% се жени, додека од вкупно 56 лица кои докторирале, 27% се жени.

Трендот за присуството на жените во политиката е неминовност и одиме во период кон кои жените се стремат да навлезат во професиите, по мое длабоко убедување, кои постепено ќе ги напуштат како непрофитни за нив. Типичен пример за тоа се Скандинавските земји. Жените влегоа и во владите и во парламентите, но ги нема во големите корпорации на капиталот, за кое претпочитам дека со текот на времето ќе се слушни во Македонија. Но, сакав денес да зборувам и за една друга страна од поинаков агол за жените. Денес живееме во немирни времиња, мошне динамични, кога е потребно големо разбирање, толеранција во сите сфери на живеењето, а пред се во семејството. За решавањето на многу проблеми без употреба на сила, без конфликти во коректна и конструктивна атмосфера жените, ќе признаете, без оглед што овде во поголем број се мажи, жените имаат значајна улога. Ќе се сложите сите, сепак, природната предодреденост на жената да биде, пред се, да биде прво мајка, добар воспитувач заедно со својот сопруг на своите деца и семејството е, исто така, есенцијален услов за доброто функционирање на основната клетка во државата, семејството. Тоа е, фактички и фундамент за создавање на здрава и силна генерација како идна економска моќ на државата. Но, дека еманципацијата на жените си го направи своето, зборуваат и податоците. Имено, во последните 7 години опадна бројот на склучени бракови. Постепено се напушта проширеното патријархално семејство во кое заедно живееја неколку генерации итн., да не набројувам. Но, исто така, од друга страна морам да напоменам дека во РМ постојат законски одредби, кои на жената и даваат повластена положба во смисла на пензионирањето, мајчинството, слободата на раѓањето, правото на абортусот, организирано здружување и воспитание на децата од 9 месеци до 7 годишна возраст итн.

На крајот, би сакала, да се доискажам својот сопствен став дека со задоволство ќе ја прифатам оваа Декларација, ќе гласам за неа. Впрочем и традицијата за учеството на жените во политиката е значаен фактор на мирот како светла иднина на сите граѓани во државата. Благодарам.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Молам кој друг бара збор? (Никој).

Бидејќи повеќе никој не бара збор, го заклучувам општиот претрес.

Отворам претрес по текстот на предлогот на Декларацијата Пратениците Персида Малинска, Љубомир Поповски, Нано Ружин, Александар Гештаковски, Благоја Стојковски, Благоја Силјаноски, Слободан Богдановски, Рубинчо Белчески, Драгољуб Поповиќ и Амди Бајрам, поднесоа амандмани на точка 1, точка 2, точка 3, став 2, точка 7 за менување на ставовите 2 и 3 и на точка 13, став 1 и за бришење на став 2 по кои предлагачите не се произнеле.

Отворам претрес по амандманот на точка 1 поднесен од пратениците: Персида Малинска, Љубомир Поповски, Нано Ружин, Александар Гештаковски, Благоја Стојковски, Благоја Силјаноски, Слободан Богдановски, Рубинчо Белчески, Драгољуб Поповиќ и Амди Бајрам.

Молам, претставникот на предлагачите да се произнесе.

Има збор г-ѓа Трајановска.

Со молба ако можете по сите амандмани што ги спомнав да се произнесете, за да не ги повторувам и предлагачите и да не Ве шетам непотребно.

НИКОЛИНА ТРАЈАНОВСКА:

Не знам дали ме слушавте, јас во дискусијата, господине претседателе, реков на крајот дека група пратеници поднесоа амандмани на Декларацијата и јас во целост ги прифаќам и стануваат составен дел на Декларацијата.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Добро, тоа е во општиот претрес.

Сега се расправа деловнички и сега треба да кажете.

НИКОЛИНА ТРАЈАНОВСКА:

Го почитувам Вашиот предлог и амандманите во целост ги прифаќам.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Благодарам. Продолжуваме со претрес по Текстот на Предлогот на законот.

Дали некој бара збор? (Никој).

Бидејќи повеќе не бара збор, го заклучувам претресот по текстот и Предлогот на

Декларацијата го ставам на гласање.

Кој е за, молам, да крене рака? (69 пратеници гласа за).

Дали има некој против? (Нема).

Дали некој се воздржува од гласање? (Нема).

Констатирам дека Собранието ја донесе Декларацијата за унапредување на еднаквоста меѓу половите во процесот на одлучувањето.

Да е со среќа и да се применува.

Минуваме на точка 18 - Извештај за работата на Народниот правобранител од неговото основање од 3.07.1997 година до 31.03.1998 година.

Извештајот за работата на Народниот правобранител, извештајот на Комисијата за политички систем, Ви се доставени, односно поделени.

Отворам претрес. Молам, кој бара збор?

Има збор г-дин Бранко Наумовски, Народен правобранител на РМ.

БРАНКО НАУМОВСКИ:

Почитуван претседателе, почитувани пратеници, дами и господа. Денес на оваа седница вие за прв пат по востановувањето на институцијата Народен правобранител го разгледувате и ќе расправата по Извештајот на Народниот правобранител насловен како извештај за работењето на Народниот правобранител од неговото основање 3.07.1997 година до 31.03.1998 година. Тоа е, всушност периодот од мојот избор до целосното конституирање, кадровско екипирање и отпочнување со работа на оваа институција. Од самиот наслов и содржината може да заклучиме дека ова не е типичен и потполн извештај, кој што Народниот правобранител согласно член 24 од Законот за народниот правобранител е обврзан најмалку еднаш годишно да го поднесува на Собранието, поради тоа што целокупната активност во овој период беше насочена кон обезбедување на потребните материјално - технички и просторни услови, донесување на општите акти, кадровското екипирање, проучување на компаративните решенија и остварување контакти со други земји. Меѓутоа, во извештајот не е заобиколено и предметното работење во овој краток почетен период. И покрај кусиот рок на ефективно предметно работење оценив дека е целисходно да ве запознам со подготовките и отпочнувањето со работа на Народниот правобранител како ново востановена демократска институција во нашиот правен систем, во чија исклучителна надлежност е заштитата на уставните и законските права на граѓаните кога тие ќе им бидат повредени со акти и дејствија на органите на државната управа и другите органи и организации со јавни овластувања.

Со оглед на динамиката на дејствијата насочени кон организации и функционирање на оваа институција првиот целосен годишен извештај со целосна анализа и оценка за состојбите и почитување на човековите права, овој дом ќе го има на почетокот на идната година согласно законот и деловникот на народниот правобранител, со што вам односно на Собранието на Република Македонија како претставнички орган на граѓаните и носител на законодавната власт во Републиката, ќе му овозможи целосна политичка контрола во примената на законите во овој сегмент од функционирањето на управата. Иако изнесеното во делот од извештајот за остварувањето на делокругот на работа на Народниот правобранител е од релативна природа, со оглед на веќе споменатиот краток рок од функционирањето, сепак има основ да се истакне дека државните органи и организации до кои со свои укажувања и предлози се обрати Народниот правобранител во најголем дел ги прифатиле барањата, навремено ги доставиле бараните податоци, а сметам дека укажувањата, сугестиите, мислењата и предлозите ги постигнале потребните ефекти во воспоставувањето на повредените права. Но, се разбира постојат органи и организации кои сеуште во доволна мера не ја сфатиле и не ја разбрале содржината, суштината, улогата и значењето на оваа институција, со кои во натамошниот период ќе треба да се изградат потребните функционални односи.

Тоа што би сакал да нагласам во оваа прилика е мојата оценка е дека постоењето на функционирањето на ваква демократска институција се покажа како потреба и реална оправданост која се заснова како, на потребите на граѓаните на РМ изразени преку нивните писмени претставки, остварените лични контакти во органот, телефонски јавувања и сл.

Второ, заложбата на Европскиот совет и ОН за заштитата на човековите права и слободи, како и успешното функционирање на овие и слични институции во развиените демократски, традиционални системи. Оценка е дека со самото востановување и функционирање на оваа институција, правно - политичкиот систем на Македонија се здоби

со исклучително значајна институција независна, стручна и непартиска и како таква и ќе биде од големо значење во заштитата на слободите и правата на граѓаните, институт на политичкиот и правниот систем кој придонесува за заокружување и докомплетирање на инструментите на контрола на одлуките на органите на државната управа, начелно утврдени во Уставот.

Неможам, а да не го изнесам интересот што го покажаа сите меѓународни организации, асоцијации и здруженија, владини и невладини за постоењето и функционирањето на оваа институција во нашата земја. Во овој краток период побараа и остварија средба со Народниот правобранител над 30 вакви меѓународни органи и организации и асоцијации меѓу кои, Комисијата за заштита на човековите права на ОН и Европскиот совет, парламентарни делегации на Германија, Шведска, Полска, повеќе амбасадори и други. Во разговорите безрезервно беше изнесено задоволството од постоење и функционирање на оваа институција во нашата земја, при што се нагласуваше значењето и угледот на овие институции што го уживаат во светот на полето на заштитата на човековите права и безрезервното почитување на нивните одлуки од органите на државната управа.

Со задоволство би сакал да ве известам и да го запознам Собранието, со мојата оценка дека институцијата Народен правобранител по обезбедувањето на потребните услови како единствен, самостоен, независен и инокосен орган на целата територија на РМ со седиште во Скопје, веќе функционира и ги извршува своите надлежности.

На крајот би сакал да ја истакнам неминовната соработка и поддршката што треба да ја има Народниот правобранител од овој највисок претставнички и законодавен дом, во остварувањето на надлежностите во оваа институција пред кој единствено е одговорен. Тоа ќе придонесе и за угледот и местото што оваа институција треба да го заземе во нашиот правно - политички систем. Убеден сум дека Народниот правобранител на полето на заштитата на полето на правата и заштитата на граѓаните ќе даде голем придонес во остварувањето и на глобалната политика и заложбите РМ, да го најде местото меѓу развиените традиционални демократски организации и заедници на европските држави и пошироко во светот и да се заокружи концептот на правна држава а со тоа и принципот на владеење на правото како темелна вредност на нашиот устав. Благодарам.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Има збор г-дин Панчо Минов.

ПАНЧО МИНОВ:

Почитуван претседателе, почитуван Народен правобранител, дами и господа пратеници, како член на пратеничката група на ЛДП која беше и предлагач на донесувањето на Законот за народен правобранител, како операционализација на уставните решенија за Институтот во Уставот утврден Народен правобранител и со тоа негово заживување во праксата, на предметната расправа, за извештајноста за работата на Народниот правобранител од неговото основање до денес, изразувам целосна поддршка и се приклучува кон оние убедувања и определби кои што ја докажуваат неопходноста и неминовната потреба на институтот Народен правобранител, во функција на афирмацијата на граѓанското општество, на граѓанската демократија и она што значи функционирање на цивилното општество во задоволувањето на правата и слободите на граѓаните.

Оваа моја поддршка на извештајноста за работата на Народниот правобранител и неговата потреба и неопходност за јакнење на цивилното општество за задоволување и остварување на правата на слободите на граѓаните ќе ја потврдам со еден пример од општина Кавадарци, каде што од една поголема група на граѓани веќе подолго време односно години не се во можност да ја остварат во легалните институции на државните органи и во едно јавно претпријатие за водостопанство наречено по фирма Тиквешко Поле – Кавадарци, во кое што на формално-правен начин наводно се истите останати без работа по оснивањето на тоа јавно претпријатие, тие истите во рамките на тоа јавно претпријатие од формално правен аспект, неможејќи да ги остварат своите права, односно заштита на своите права, затоа што останале без работа најдоа едно извесно решение во нивното обраќање и постапка пред Народниот правобранител, каде што евидентно има кршење на Законот, односно прописот кој што го регулира оснивањето на тоа јавно претпријатие и во кое што онаа народна формално-правна исправност, на тоа што една поголема група од десетина работници останаа без работа, се увиде со фактичките увиди и со аналитичките приоди на службите на органот Народен правобранител, дека се работи за една многу аргументирано докажлива постапка и случаи на останување без работа на сега

неангажирани работници од водостопанското претпријатие, Тиквешко Поле - Кавадарци, во кое што наместо на нивното останување без работа со оснивањето на новото претпријатие се примени други лица, кои што е добро што се примени, но фактички, моментот на тоа што како последица од оснивањето на тоа претпријатие 30-тина луѓе останаа без работа, а на нивно место, наместо заштита на нивните права се вработени нови работници. Формално правно во судска постапка и во постапка пред тоа јавно претпријатие неможеа луѓето да остварат своја заштита на правата и извесност на заштита на тие права со позитивно решение, баш се најде во ангажирањето на замениците на Народниот правобранител, чија предметна извештајност за работењето сега ја гледаме.

Зборот ми е такви случаи на народно јасно формално-правно делување на некои јавни претпријатија, кои фактички значат грубо кршење на правата од работен однос на работниците во тие јавни претпријатија со најкатастрофални последици, останување без работа, во тие постапки пред тие јавни претпријатија и пред другите државни органи многу тешко нивната правичност е докажувањето од формално-правен аспект и заштита на нивните права. Токму од тука погодноста на овој орган, кој што со лични и непосредни увиди и анализи и со приор непосреден го надополнува тоа што државните органи гледајќи строго на формалната постапка, фактички и реално не може да ги задоволат правата односно да ги заштитат правата на работниците во конкретниот случај во водостопанското претпријатие Кавадарци.

Јас се надевав дека овој орган, Народен правобранител поведувајќи се од претходниот пример што го кажав во општина Кавадарци, во чиј успешен исход не се сомневам дека и многу други такви примери, како што се вработувањата во претпријатијата од јавен карактер, образование, здравство и слично, каде што е исто така формално правно многу законски вработувањето, а фактички испаѓа да има големи кршења на правата и слободите на лицата кои што бараат работно ангажирање, односно вработување во образованието и здравството дека овој орган, она што е негативност и слабост на надлежните државни органи ќе може со своите оперативни овластувања и со своите функции да го надополнува тој вакуум простор, а во функција и во интерес на задоволувањето на правата, а пред се на заштита на правата на работниците, таму каде што е и најголем проблем моментално при вработувањето.

Благодарам и изразувам поддршка на извештајот на Народниот правобранител.

ЗОРАН ШАПУРИЌ:

Почитуван претседателе, почитуван г-дин Народен правобранител, почитувани пратеници. Се работи за еден кус период на работење и мислам дека во извештајот е содржано она што можеше за овој кус период, меѓутоа, сметам дека Собранието треба да даде некои укажувања за наредниот период, односно за наредните извештаи кои ќе се однесуваат како за Народниот правобранител така и за органите.

Имено, во извештајот на страница 7, а исто така и г-динот Народен правобранител укажа дека најголем дел од органите ги упатиле тие сугестии, што значи дека еден дел од државните органи сеуште не ја сфатиле улогата и не ги прифатиле тие сугестии, не ја сфатиле улогата на Народниот правобранител што директно кажано не го почитувале законот. Мислам дека треба да укажеме на таквото однесување на одредени државни органи и во иднина да бидат директно напоменати, директно прозвани во овој Парламент и ако треба не со годишни извештаи, бидејќи законот кажува најмалку еднаш годишно, во тие случаи народниот правобранител треба веднаш да реагира и по потреба квартално, месечно, како ќе се укаже потребата да го информира Парламентот за својата работа, а особено за непостапување на тие органи на управа кои се двојно одговорни, бидејќи органите на управата, одговараат и пред Владата и пред Парламентот.

Оттаму, сметам дека во иднина таквите појави остро треба да бидат осудени на овој Парламент, бидејќи е несватливо тие органи да не постапуваат, односно да не даваат известување, или на било кој друг начин не постапуваат по укажувањето на правобранителот, а бидејќи е така во сите системи, и во нашиот закон е така Народниот правобранител само може да укажува, нема директни извршни ингеренции, сметам дека овој Парламент во оваа прилика треба да укаже дека најостро ќе се спротивставува на таквите постапки на одредени управни органи, било да се работи за министерства, било за нивни подрачни единици, или било кои органи на управа, бидејќи навистина е несфатливо тие што треба да го почитуваат принципот на уставноста и законитоста, а постапување по укажувањата на Народниот правобранител исто така значи постапување по принципот на

законитост.

Ова е добра прилика и на Народниот правобранител да му укажеме почесто да го известува парламентот, а и на Парламентот најостро да реагира на таквите постапувања односно не постапувања.

На крајот сакам да кажам дека и покрај тоа што е ова кус период и ова Собрание и наредниот состав и Народниот правобранител треба да ги следат состојбите во оваа област и со оглед, за разлика од многу други системи, многу тесните ингеренции на Народниот правобранител евентуално доколку се укаже потреба аналитички да ги следат тие состојби и да предложат измени на овој закон, бидејќи е сепак ова нова институција и не треба да се лишуваме. Најважна поента на мојата дискусија е дека ова Собрание, можеби со таа забелешка и треба да се дополни извештајот, најостро ќе реагира на постапување, односно не постапување на управните органи кои се први повикани да постапуваат по тие укажувања.

ГАЗМЕНД АЈДАРАГА:

Почитуван претседателе, почитувани пратеници, морам да кажам уште на почетокот дека сум задоволен, односно да го изразам своето задоволство што во овој мандатен период кој што за мене трае осум години имаме прилика да расправаме по еден извештај, кој што претставува новина општо гледано во работењето на Собранието.

Мислам дека, извештајот и покрај тоа што има одредени свои пропусти, јас ќе го дадам своето мислење, истовремено е добра основа за понатамошното работење на народниот правобранител како институција многу важна во системот во кој сме влегле. Со внимание го прочитав извештајот и уште на почетокот да кажам дека и имам некои мои забелешки, но ќе поставам и некои прашања во однос на тоа како одредени работи се извршени од страна на Народниот правобранител. Во точката 2 се зборува за кадровската состојба на институцијата Народен правобранител. По однос на оваа точка јас би го прашал г-динот Народен правобранител, како го извршил кадровското етизирање. Неслучајно го поставувам прашањето, бидејќи имам сознанија дека албанците се недоволно застапени, а со оглед на тоа што е речено дека од вкупно 41 систематизирано работно место се потполнети 28, мислам дека е прилика на ова прашање да му се посвети внимание од страна на г-динот Народен правобранител.

Мислам дека ова прашање ќе биде земено во предвид, бидејќи станува збор за институција која е многу важна и за чие значење јас имав прилика да бидам запознат на два семинара во Норвешка и Данска. Во врска со тоа ќе кажам и некои работи во однос на тоа како треба подобро да се остварува оваа функција. Тоа е првото прашање за кое јас се залагам и мислам дека напорите треба да бидат усмерени во тој правец и ние како албанци да бидеме, согласно критериумите барем колку што сме според званичната статистика да бидеме присутни и во оваа институција.

Во Извештајот се кажува дека од вкупно 205 примени предмети решени се 83, или 40,48%. Ако се гледа на прв поглед можеби бројка која незадоволува, бидејќи тоа може да биде така само ако не се гледа периодот колку време работи Народниот правобранител. Меѓутоа, ако се има предвид периодот и проблематиката која ја третира оваа институција, мислам дека сепак е на задоволително ниво. Она што е за истакнување е дека во 23 случаи се утврдени повреди и во девет случаи од тие 23 се утврдени повредите со интервенција на оваа институција. Мислам дека, тоа е добра работа и кога станува збор за ова мислам дека и она што е кажано во Извештајот држи една работа, а тоа е поголемо внимание, особено во сегашниот период, во претстојниот период треба да посветиме на афирмацијата на оваа институција. Мислам дека и покрај тоа што се изразува во Извештајот задоволство за тоа дека сепак граѓаните ја познаваат институцијата, но јас сепак мислам дека на оваа институција треба да и се даде простор за рекламирање како би можело граѓаните повеќе да се запознаат со оваа институција. Истовремено со афирмација на оваа институција можат исто така да се одбегнат случаите кога нема потреба за јавување кај оваа институција за преземање на одредени дејствија. Мислам дека и во едниот и во другиот правец е многу битно да се афирмира институцијата.

Во Извештајот се вели дека по 14 одлуки нема повратна информација што е сторено од страна на институциите кај кои се утврдени неправилности. По однос на ова прашање би сакал да го искажам она што го слушнав во Норвешка. Во Норвешка се прави следното: ако некој не сака да ја спроведе одлуката на Омбудсманот, тогаш се постапува на начин што се дава поголема популарност на таа одлука и на тој начин се врши притисок врз сите

институции тоа да го реализираат. Интересен податок кога станува збор за Норвешка, нешто подобро е во Данска, бидејќи се знае традицијата, Омбудсманот почнува од Данска, 95% од случаите, одлуките на Омбудсманот во Норвешка се спроведуваат. Уште подобро, јас директно на Омбудсманот од Данска и поставив прашање колку посто од одлуките се извршуваат, одговори 100%. 100% од одлуките на Омбудсманот во Данска се извршуваат. Тоа е една работа која зборува до каде сме во демократизацијата досега. Во таа смисла мислам дека извештајот е добар, ќе го подржам, но дадов само сугестии како треба да се работи од страна на Омбудсманот, во однос на популацијата на дејноста.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Молам, дали уште некој бара збор? (Никој).

Бидејќи никој друг не бара збор, го заклучувам претресот и на Собранието му предлагам да го усвои следниов заклучок:

Прво, Собранието на Република Македонија го разгледа и усвои извештајот за работата на Народниот правобранител од неговото основање, од 3.07.1997 година, до 31.03.1998 година.

Второ, овој заклучок заедно со извештаите на работните тела на Собранието и стенографските белешки од расправата на седниците на Собранието на Република Македонија, а се достави до Народниот правобранител на Република Македонија.

Кој е за предложениот заклучок, молам да крене рака?

54 пратеници гласаа за.

Дали има некој против? (Нема).

Дали некој се воздржува од гласање?

5 пратеници се воздржуваат од гласање.

Молам колку пратеници се присутни во салата.

(Службите ги пребројуваат присутните пратеници во салата).

64 пратеници се присутни во салата.

Констатирам дека Собранието го усвои предложениот заклучок.

Бидејќи дневниот ред е исцрпен ја заклучувам 95-та седница на Собранието на Република Македонија.

(Седницата заврши во 17,15 часот).